Ecologia Dunei
ANEXA I

Dincolo de un punct critic dintr-un spaţiu finit, libertatea descreşte proporţional cu creşterea numărului. Acest lucru este la fel de adevărat pentru fiinţele umane din spaţiul finit al unui ecosistem planetar, ca şi pentru moleculele unui gaz închis intr-un recipient etanş. În ceea ce îi priveşte pe oameni, întrebarea este nu cîţi pot supravieţui în cadrul sistemului, ci ce fel de existenţă va fi posibilă pentru cei ce vor supravieţui.

Pardot Kynes, Primul Planetolog al Arrakisului.

Impresia pe care o produce de obicei Arrakisul asupra oricărui nou venit este aceea a unui ţinut de o pustietate absolută. Străinul îşi închipuie imediat că aici nimic nu poate vieţui sau creşte sub cerul liber, că lumea aceasta este adevăratul deşert, care nu a cunoscut şi nici nu va cunoaşte vreodată fertilitatea.

Pentru Pardot Kynes, planeta nu era decît o formă de energie, o maşină pusă în mişcare de soarele ei. Erau necesare doar cîteva ajustări pentru a o adapta nevoilor omului şi, imediat, s-a gîndit la populaţia umană care se deplasa liber pe suprafaţa Arrakisului: fremenii. Ce provocare! Şi ce unealtă! Fremenii reprezentau o forţă ecologică şi geologică cu un potenţial aproape nelimitat.

În multe privinţe, Pardot Kynes era un om simplu şi direct. Trebuia să scape de restricţiile impuse de Harkonneni? Nimic mai simplu. S-a căsătorit cu o femeie fremenă. Iar după ce i-a dăruit un fiu fremen, Liet-Kynes, a început să-i inoculeze acestuia, precum şi celorlalţi copii fremeni, "ştiinţa de carte" a ecologiei, creînd de la bun început un limbaj nou de simboluri,

menit să înarmeze mintea spre a manipula un întreg peisaj, clima sa, mecanismul anotimpurilor, un limbaj care respingea orice idee de forţă, în favoarea unei Conştiinţe clare a ordinii.

"Pe orice planetă prielnică omului," spunea Kynes, "există o frumuseţe internă creată de mişcare şi echilibru. Această frumuseţe generează un efect dinamic stabilizator, esenţial oricărei forme de viaţă. Scopul său este simplu: menţinerea şi producerea de structuri coordonate, din ce în ce mai diversificate. Viaţa sporeşte capacitatea oricărui sistem închis de a întreţine viaţa. Viaţa, în totalitatea ei, se află în slujba vieţii. Hrana necesară îi este furnizată vieţii de către viaţă, în forme din ce în ce mai bogate, pe măsură ce creşte diversitatea vieţii, întregul peisaj se trezeşte la viaţă, se stabilesc relaţii, apar interacţiuni".

Aşa vorbea Pardot Kynes în clasele din sietchuri.

Dar, înainte de a ajunge la cursuri, trebuise să-i convingă pe fremeni. Ca să înţelegeţi cum a reuşit lucrul acesta, trebuie să înţelegeţi, mai întîi, enorma onestitate şi inocenţa cu care aborda orice problemă. Nu era naiv, dar nu îşi îngăduia nici un fel de distracţie.

Într-o după-amiază toridă, pe cînd explora peisajul arrakian la bordul unui vehicul de suprafaţă monoloc, fu martorul unei scene de o deplorabilă banalitate. Şase mercenari Harkonneni, echipaţi cu scuturi şi înarmaţi pînă-n dinţi, încercuiseră trei tineri fremeni, pe platoul din spatele Scutului de Piatră, în apropierea satului Sacul Vînturilor. Kynes crezu mai întîi că nu era vorba decît de o simplă ciomăgeală, apoi îşi dădu seama că Harkonnenii intenţionau să-i masacreze pe fremeni. În acel moment, unul dintre tineri zăcea deja la pămînt, cu o arteră secţionată, iar doi mercenari fuseseră scoşi din luptă, dar tot rămîneau patru oameni înarmaţi împotriva a doi copilandri.

Kynes nu era curajos. Nu era decît onest şi precaut. Harkonnenii măcelăreau fremeni. Distrugeau uneltele cu care el avea intenţia să refacă planeta! Îşi activă scutul, se năpusti în mijlocul încăierării şi răpuse cu şişul doi dintre Harkonneni, mai înainte ca aceştia să-şi fi dat seama că se află cineva în spatele lor. Evită lovitura de sabie a celui de-al treilea, îi reteză beregata cu un entretisser impecabil şi îl lăsă pe al patrulea în seama celor doi adolescenţi fremeni, pentru a-i da primul ajutor rănitului care sîngera în nisip. Şi reuşi să-l readucă la

viaţă... în momentul în care ultimul Harkonnen îşi dădea duhul.

Drept care, tinerii fremeni se pomeniră într-o mare încurcătură. Ce să facă cu Kynes? Bineînţeles, ştiau cine e. Nici o persoană nu sosea pe Arrakis, fără ca un dosar bine documentat să nu ajungă, pe o cale sau alta, în mîinile fremenilor. Îl cunoşteau pe Kynes: era slujitorul Împăratului.

Dar ucisese Harkonneni!

Nişte adulţi ar fi dat, fără îndoială, din umeri şi, cu oarecare regret, i-ar fi adăugat cadavrul la cele şase care zăceau deja pe nisip. Dar aceşti fremeni erau tineri fără experienţă şi tot ce pricepeau era că îi datorau viaţa acestui slujitor imperial.

Două zile mai tîrziu, Kynes se pomeni într-unul din sietchurile care dominau Pasul Vînturilor. Pentru el, treaba asta era naturală. Se apucă să le vorbească fremenilor despre apă, despre fixarea dunelor cu covoare de iarbă, despre plantaţii de curmali, despre canale de irigaţie străbătînd liber deşertul. Vorbea, vorbea, vorbea întruna.

Şi habar n-avea de discuţiile încinse al căror obiect era soarta sa. Ce-i de făcut cu nebunul ăsta? Cunoaşte acum poziţia unuia dintre cele mai importante sietchuri. Ce-i de făcut? Şi ce să pricepi din vorbele lui, din trăncăneala smintită despre preschimbarea Arrakisului într-un paradis? Vorbărie şi-atîta tot! Ştie prea mult. Dar a ucis Harkonneni! Cum o să-i plătim povara de apă? De cînd datorăm noi ceva Imperiului? A ucis Harkonneni. Ei şi? Oricine poate ucide Harkonneni. Şi eu am ucis.

Dar ceea ce spune el despre fertilizarea Arrakisului?

Prostii! De unde apă?

El zice că este! Şi a salvat trei de-ai noştri.

A salvat trei mucoşi nerozi, care s-au aruncat singuri în cuţitele Harkonnenilor! Şi le-a văzut cristaiele!

Decizia fu cunoscută cu mult înainte de a fi fost rostită. Taul unui sietch le dictează membrilor săi conduita, inclusiv obligaţiile cele mai brutale. Pentru îndeplinirea deciziei fu numit un luptător încercat, căruia i se încredinţa cuţitul sacru. Doi acvari îl însoţiră, spre a recupera apa trupului. Obligaţie brutală.

E îndoielnic ca Pardot Kynes să fi băgat de seamă prezenţa presupusului călău. În clipa aceea, era ocupat. Perora unui grup, care se adunase în jurul lui, la o distanţă precaută.

Vorbea plimbîndu-se de colo-colo, gesticulînd. Apă în aer liber, spunea el. Ieşiri în deşert, fără distrai! Apă potabilă acumulată în iazuri! Livezi de portyguli!
Cel cu cuţitul îi aţinu calea.
"Fă-mi loc," îi spuse Kynes şi continuă să vorbească despre capcane de vînt secrete. Trecu mai departe, oferindu-şi spatele loviturii rituale.
Nu se poate şti ce anume s-a petrecut în momentul acela în mintea presupusului gîde. L-a ascultat brusc pe Kynes şi l-a crezut? Cine ştie?... Dar ceea ce a făcut a rămas de pomină. Îl chema Uliet Virstnicul. Uliet a înaintat trei paşi şi s-a prăbuşit deliberat în lama propriului său cuţit. Astfel i-a "făcut loc" lui Kynes. Sinucidere? Unii pretind că l-a călăuzit Shai-hulud.
Aşa se nasc prevestirile!
Din clipa aceea, Kynes nu a mai trebuit decît să arate cu mîna şi să rostească: "Mergeţi acolo!" Şi ei se duceau. Triburi întregi, de pretutindeni. Mureau bârbaţi, mureau femei, mureau copii. Dar se duceau.
Kynes îşi reluă corvezile imperiale, întorcîndu-se la staţiunile biologice experimentale. Şi, curînd, printre membrii personalului acestor staţiuni, îşi făcură apariţia fremeni. Apoi fremenii îşi dădură seama că erau pe cale de a se infiltra în "sistem" — o posibilitate pe care nu o luaseră niciodată în considerare. O serie de unelte şi utilaje provenind din staţiuni ajunseră în sietchuri... în special radiatoarele, cu ajutorui cărora erau săpate bazinele colectoare şi capcanele de vînt de sub suprafaţa desertului.
Pe fundul bazinelor începu să se adune apă.
Fremenii pricepură că Pardot Kynes nu era complet nebun, ci exact atît de nebun cît trebuie să fie un sfint. Era un umma, făcea parte din confreria profeţilor. Iar spiritul lui Uliet fu avansat la rangul de sadus şi inclus printre judecătorii divini.
Kynes — simplul, ambiţiosul Kynes — ştia că o muncă de cercetare organizată la niveluri înalte e hărăzită să nu producă niciodată nimic nou. Alcătui, aşadar, mici unităţi experimentale, care făceau schimburi reciproce de informaţii, pentru a realiza cît mai rapid efectul Tansley şi lăsă fiecărui grup libertatea de a-şi găsi propria cale. Trebuiau să acumuleze milioane de fapte mărunte şi de aceea organiza numai teste izolate şi sumare, menite să scoată în evidenţă dificultăţile.

Se prelevară probe de carotaj de pe cuprinsul întregului bled. Se trasară diagrame ale îndelungatelor cicluri meteorologice care alcătuiau clima. Kynes descoperi că în centura lată, cuprinsă între 70 de grade latitudine nordică şi sudică, temperaturile oscilau de mii de ani între 254 şi 332 de grade (absolute) şi că zona aceasta poseda lungi anotimpuri de germinaţie, în cursul cărora temperaturile variau de la 284 la 302 grade absolute: domeniul de "aur" pentru dezvoltarea formelor de viaţă terestre... de îndată ce aveau să rezolve problema apei.

Cînd o vom rezolva? întrebară atunci fremenii. Cînd vom vedea Arrakisul preschimbîndu-se într-un paradis?

Şi ca un dascăl răspunzînd unui copil care întreabă cît fac doi şi cu doi, Kynes le spuse: "Peste trei sute sau cinci sute de ani."

Un popor inferior ar fi reacţionat cu un geamăt de disperare. Dar fremenii învăţaseră răbdarea de la oameni cu bice în mîini. Transformarea avea să dureze ceva mai mult timp decît se aşteptaseră, dar erau încredinţaţi cu toţii că ziua binecuvîntată avea să vină. Îşi strînseră, deci, cingătorile şi se întoarseră la treabă. Dezamăgirea făcuse perspectiva paradisului parcă şi mai reală.

Problema capitală a Arrakisului nu era atît apa, cît umiditatea. Animalele de casă erau aproape necunoscute, iar cele domestice rare. Unii traficanţi foloseau ca animal de povară kulonul, măgarul domesticit al deşertului, dar preţul apei era prohibitiv, chiar dacă se reuşea echiparea animalelor cu distraie speciale.

Kynes se gîndi să construiască mari instalaţii de reducere, care să sintetizeze apa din hidrogenul şi oxigenul prezente în roca nativă, dar costul energiei ar fi fost prea ridicat. Calotele polare (în ciuda falsei impresii de bogăţie în apă pe care o inspirau pyonilor) erau cu totul neîndestulătoare pentru proiectul său... Şi-apoi, începuse deja să bănuiască unde ar fi trebuit să se găsească apa. La altitudinile medii şi în unele vînturi, cantitatea de umiditate creştea simţitor. Şi mai era şi acel prim indiciu pe care i-l furnizase compoziţia echilibrată a atmosferei: 23% oxigen, 75,4% azot şi 0,023% bioxid de carbon, plus gazele nobile care formau restul.

Exista o plantă locală, extrem de rară, o rădăcinoasă care

creştea în zona nordică temperată, la altitudini de peste 2500 de metri. Un tubercul de doi metri lungime producea o jumătate de litru de apă. Şi mai erau şi plantele de deşert terraforme, dintre care unele, cele mai rezistente, se dezvoltau viguros dacă erau plantate în depresiuni şi dotate cu decantoare de rouă.

Apoi, Kynes descoperi cuveta salină.

Topterul său fu surprins de o furtună, în timp ce zbura către una dintre staţiunile mai îndepărtate de la marginea bledului şi se abătu de la ruta obişnuită. După trecerea furtunii, văzu cuveta: o uriaşă depresiune ovală, cu diametrul mare de peste trei sute de kilometri, o întindere albă şi şcînteietoare, în plin deşert. Kynes coborî, îşi trecu degetele peste suprafaţa măturată de furtună, le duse la buze.

Sare.

Acum, era sigur.

Pe Arrakis existase apă la suprafaţă... Cîndva. Se hotărî să reexamineze problema puţurilor seci, în care cîteva picături de apă apăruseră şi pieriseră, pentru a nu se mai ivi niciodată.

Kynes îşi puse la lucru proaspăt calificaţii limnologi fremeni. Indiciu de bază: fragmentele de materie organică, găsite uneori în masa de mirodenie, în urma unei erupţii. Basmele folclorului fremen le atribuiseră dintotdeauna unui imaginar "păstrăv al nisipurilor". Pe măsură ce se descoperiră noi dovezi, se contura o nouă explicaţie în legătură cu provenienţa enigmaticelor fragmente — era vorba de o creatură care "înota" în adîncul nisipurilor şi care bloca apa în pungi fertile, situate în straturile inferioare poroase ale solului, la temperaturi sub 280 de grade (absolute).

Milioane de asemenea "hoţi de apă" îşi găseau moartea la fiecare erupţie de mirodenie. O variaţie de numai cinci grade a temperaturii putea să-i ucidă. Puţinii supravieţuitori intrau apoi într-o fază de cistohibernare, din care ieşeau, după şase ani, sub formă de mici viermi de nisip care nu depăşeau lungimea de trei metri. Dintre aceştia, numai cîţiva scăpau de fraţii lor mai mari şi de pungile de apă ale premirodeniei, reuşind să ajungă la maturitate, sub forma giganticului shai-hulud. (Pentru shai-hulud apa e o otravă, aşa cum aflaseră mai demult fremenii, înecînd cîte unul din rarii "viermi pitici" capturaţi în Ergul Mic, pentru a produce narcoticul stimulator al percepţiei

pe care îl numeau Apa Vieţii. "Viermele pitic" este o varietate primitivă de shai-hulud, a cărui lungime nu depăşeşte niciodată nouă metri.)

Aveau acum întregul ciclu: de la micul făuritor la masa de premirodenie; de la micul făuritor la shai-hulud; shai-hulud dispersînd mirodenia din care se hrăneau făpturile microscopice numite "planctonul nisipurilor"; planctonul nisipurilor, hrana lui shai-hulud, crescînd, îngropîndu-se, transformîndu-se în mulţimea micilor făuritori.

Kynes şi oamenii săi îşi strămutară, deci, atenţia de la aceste mari relaţii, concentrîndu-se asupra microecologiei. În primul rînd, clima. Suprafaţa nisipului atingea deseori temperaturi de 344 pînă la 350 de grade (absolute). La o jumătate de metru sub suprafaţă, temperatura scădea cu 55 de grade; la o jumătate de metru deasupra solului, scădea cu 25 de grade. Frunzele sau umbra puteau să determine o scădere cu încă 18 grade. Apoi, substanţele nutritive. Nisipul Arrakisului este, în cea mai mare parte, produsul digestiei viermilor; praful (adevărata problemă omniprezentă) este produs de constanta unduire a suprafeţei, mişcarea de "saltaţie" a nisipului. Versanţii feriţi de vînt ai dunelor sînt acoperiţi cu un strat de nisip macrogranular. Versanţii aflaţi în bătaia vîntului sînt bătătoriţi şi netezi. Dunele bătrîne sînt galbene (din cauza oxidării), dunele tinere au culoarea rocii de origine (de obicei, cenuşii).

Versanţii feriţi de vînt ai dunelor bătrîne constituiră primele zone de plantaţii. Fremenii începură cu un ciclu de ierburi pentru soluri sărace, asemănătoare muşchiului de turbă, menite să se întrepătrundă, să împîslească şi să fixeze dunele, privind vîntul de arma sa cea mai puternică: grăunţii mobili.

Primele zone pentru culturile de aclimatizare fură situate departe, în sud, la adăpost de patrulele Harkonnen. Formele mutante de ierburi neproductive fură plantate, mai întîi, pe versanţii adăpostiţi ai unui şir de dune situate pe direcţia vînturilor dominante de vest. De îndată ce versanţii feriţi de vînt fură ancoraţi, versanţii expuşi se înălţară din ce în ce mai mult, iar suprafaţa acoperită cu iarbă, de pe partea cealaltă, se deplasă, extinzîndu-se în acelaşi ritm. În felul acesta luară naştere gigantice sifuri (dune lungi, cu creste sinuoase), a căror înălţime depăşea 1500 de metri.

Cînd bariera de dune atinse o altitudine suficientă, versanţii expuşi vîntului fură plantaţi cu rogoz, o iarbă mai rezistentă. Fiecare structură, avînd baza de aproximativ sase ori mai mare decît înălţimea, fu ancorată — "fixată" — în felul acesta.

După aceea, se trecu la culturi de plante cu rădăcini mai adinci: pentru început, efemere (chenopode, spanac sălbatic, ştir), pe urmă grozamă scoţiană, lupin, viţă de eucalipt (varietatea adaptată ţinuturilor nordice ale Caladanului), tamarisc pitic, pin mediteranean... în sfîrşit, adevăratele plante de deşert: cactusul-candelabru, saguaro şi bis-naga, cactusul-butoi, iar acolo unde era posibil, salvia cămilei, iarba-ceapă, iarba de Gobi, lucerna sălbatică, verbina de nisip, primula de seară, livanul, scumpia, tufele de creozot.

Fremenii se îngrijiră apoi de viaţa animală indispensabilă — creaturi mărunte, care să răscolească şi să aerisească solul: vulpea pitică, şoarecele marsupial, iepurele deşertului, broasca ţestoasă de nisip... şi răpitoare, care să păstreze echilibrul: şoimul desertului, bufniţa pitică, vulturul şi cucuveaua deşertului; insecte, care să pătrundă în nişele unde nu aveau acces vieţuitoarele mai mari: scorpionul, miriapodul, păianjenul, viespea, musca viermilor... şi liliacul deşertului, care să le supravegheze.

În cele din urmă, încercarea crucială: curmalii, bumbacul, cucurbitaceele, arborii de cafea, plantele medicinale... peste două sute de soiuri vegetale alimentare, care trebuiau să fie testate şi aclimatizate.

"Ceea ce nu înţelege cineva (care nu se pricepe deloc la ecologie) despre un ecosistem, este tocmai faptul că-i vorba de un sistem," spunea Kynes. "Un sistem! Un sistem îşi menţine o anumită stabilitate fluidă, care însă poate fi răsturnată de o singură greşeală, comisă într-o singură nişă. Un sistem posedă o anumită ordine, o anumită curgere de la un punct la altul. Daca ceva zagazuieste aceasta curgere, ordinea este distrusă. Cine ignoră ecologia nu va observa dezastrul, decît cînd va fi prea tîrziu. Iată de ce, funcţia primordială a ecologiei este înţelegerea consecinţelor."

Reuşiseră sau nu să creeze un sistem?

Kynes şi poporul său rămaseră în aşteptare. Fremenii înţelegeau în sfirşit ce însemna intervalul de cinci sute de ani pe care îl prezisese planetologul.

Într-o zi, de la plantaţiile de palmieri sosi un raport: La hotarul dintre deşert şi plantaţii, planctonul nisipurilor este otrăvit de interacţiunea cu noile forme de viaţă. Motivul: incompatibilitatea proteinelor. Se formase un brîu larg de apă otrăvitoare, de care vieţuitoarele arrakiene nu se puteau apropia. O zonă pustiită înconjura plantaţiile, o zonă pe care nu o putea viola nici măcar shai-hulud.

Kynes se deplasă personal la plantaţii — o călătorie de douăzeci de toboşari (într-un palanchin, ca un infirm sau ca o Cucernică Maică, pentru că nu încercase niciodată să devină călăreţ al nisipurilor). Cercetă zona cu pricina (duhoarea se ridica pînă la ceruri) şi se întoarse cu o veste măreaţă, un dar din partea Arrakisului.

Surplusul de sulf şi azot transforma zona într-o răsadniţă fertilă pentru formele de viaţă terestre. Plantaţiile puteau fi extinse în voie!

"Se va scurta şi intervalul?" vrură să ştie fremenii.

Kynes reveni asupra formulelor sale planetare. Coeficienţii afectaţi capcanelor eoliene deveniseră între timp destul de siguri. Îşi îngădui evaluări relativ precise în privinţa problemelor ecologice. O parte a covorului vegetal trebuia păstrată pentru menţinerea dunelor; o altă parte trebuia rezervată producerii hranei (pentru oameni şi pentru animale); în sfirşit, o altă parte trebuia să permită blocarea umidităţii în reţeaua de rădăcini şi canalizarea apei înspre zonele învecinate, încă pîrjolite de soare. La ora aceea, fuseseră cartografiate toate zonele reci ale bledului. Kynes le introduse în formule. Pînă şi shai-hulud figura în diagrame. Existenţa lui era indispensabilă, căci fără el ar fi pierit bogăţia naturală pe care o reprezenta mirodenia. Iar "uzina" din aparatul său digestiv, cu enormele sale concentraţii de aldehide şi de acizi, era o imensă sursă de oxigen. Un vierme mijlociu (de vreo 200 de metri lungime) elibera în atmosferă tot atîta oxigen cît zece kilometri pătraţi de covor vegetal.

Trebui să includă în calcul şi Ghilda. Cantităţile de mirodenie cu care o mituiau, ca să menţină spaţiul din jurul Arrakisului ferit de sateliţi meteorologici sau de ochi indiscreţi, atinseseră deja proporţii gigantice.

Nici fremenii nu puteau fi ignoraţi. Fremenii, cu capacitatea lor de vînt şi cu răzleţele lor terenuri "agricole" din zonele mai

bogate în apă; fremenii, cu noua lor conştiinţă ecologică şi cu visul lor de a acoperi suprafeţe vaste ale Arrakisului mai întîi cu prerii, apoi cu păduri.

Diagramele dădură o cifră. Kynes o comunică: trei la sută. Dacă reuşeau să determine trei la sută din elementul vegetal al Arrakisului să participe la formarea de compuşi carbonici, aveau să obţină rîvnitul ciclu cu autoîntreţinere.

"Dar cît va dura?" întrebară fremenii.

"A... cît? Vreo trei sute cincizeci de ani."

Aşadar, ceea ce le spusese acest umma de la bun început rămînea valabil: nimeni din generaţia lor n-avea să vadă visul devenind realitate, şi nici cei ce aveau să le urmeze vreme de opt generaţii... Dar ziua aceea avea să vină.

Continuară să muncească: construind, săpînd, educînd şi învăţînd copiii.

Pe vremea aceea, fiul său, Liet-Kynes, avea nousprezece ani şi era un adevărat fremen; un călăreţ al nisipurilor care omorîse peste o sută de Harkonneni. Autorizaţia imperială de succesiune, pe care bătrînul Kynes avusese grijă să o ceară din timp pentru fiul său, fu acordată fără probleme. Rigida structură de clasă a faufreluciior îşi îndeplinea la fel de bine rolul şi pe Arrakis. Fiul fusese educat şi crescut ca să preia misiunea tatălui.

Calea era trasată, iar fremenii ecologi porniseră deja la drum. Liet-Kynes nu mai trebuia decît să-i supravegheze, să dea cîte un îndemn unde era necesar şi să-i ţină sub observaţie pe Harkonneni...

Pînă în ziua în care planeta sa se pomeni cu un Erou.

Religia Dunei
ANEXA II

Aşa cum ştie astăzi orice şcolar, înaintea venirii lui Muad'Dib fremenii de pe Arrakis practicau o religie a cărei origine era maometanismul Saari. S-au descoperit însă şi importante împrumuturi din alte religii. Exemplul cel mai frecvent este Imnul Apei, preluat direct din Liturghierul Catolic Portocaliu şi invocînd nori de ploaie pe care Arrakisul nu i-a cunoscut

niciodată. Există însă similitudini şi mai profunde între Kitab al-Ibarul fremenilor şi învăţăturile din biblie, Ilm şi Fiqh.

Orice studiu comparativ al principalelor credinţe religioase din Imperiu, pînă la apariţia lui Muad'Dib, trebuie să pornească de la forţele primordiale care au stat la baza acestor credinţe, şi anume:

1. Adepţii celor Paisprezece Înţelepţi, a căror Carte Sfîntă era Biblia Catolică Portocalie şi ale căror vederi sînt expuse în Comentarii şi în celelalte lucrări ale Comisiei Tălmăcitorilor Ecumenici (C.T.E.)

2. Comunitatea Bene Gesserit, care nega că ar fi un ordin religios, dar care opera în spatele unui paravan aproape impenetrabil de ritualuri mistice şi ale cărei metode de educare, simbolistică, organizare şi programă şcolară internă erau de natură esenţialmente religioasă.

3. Clasa dominantă agnostică (inclusiv Ghilda), pentru care religia era un fel de teatru de marionete menit să distreze populaţia şi să o menţină docilă şi care era întru totul încredinţată că toate fenomenele — chiar şi cele religioase — puteau fi reduse la explicaţii mecaniciste.

4. Aşa-numitele învăţături Ancestrale, care includeau preceptele prezervate de cele trei mari migraţii islamice ale Nomazilor zensunniţi, navacrestinismul de pe Chusuk, variantele buddislamice preponderente pe Lankiveil şi Sikun, Cărţile Unificate Mahayana-Lankavatara, cultul Zen Hekiganshu de pe Delta Pavonia III, cultele Tawrah şi Zabur Talmudic care supravieţuiau pe Salusa Secundus, atotpătrunzătorul rit Obeah, cultul Muadh Quran, cu ale sale pure Ilm şi Finqh, practicat de populaţia rurală din orezăriile pundi de pe Caladan, formele de hinduism răspîndite pe cuprinsul întregului univers, în sînul comunităţilor izolate ale pyonilor şi, în sfîrsit, Jihadul Butlerian.

Există şi o a cincea forţă care a modelat credinţele religioase, dar al cărei efect este atît de universal şi de profund, încît trebuie enunţată separat.

Este vorba, desigur, despre călătoria spaţială, care, în contextul oricărei discuţii religioase, se impune a fi scrisă astfel:

CĂLĂTORIA SPAŢIALĂ!

În cursul celor o sută zece secole care au precedat Jihadul Butlerian, expansiunea umanităţii în spaţiul cosmic şi-a pus

asupra religiei o pecete unică. La începuturile sale, călătoria spaţială, deşi larg răspîndită, a fost în bună măsură haotică, lentă şi nesigură, efectuîndu-se, pînă la apariţia monopolului Ghildei, printr-o sumedenie de metode improprii. Primele experienţe spaţiale, despre care rămăseseră informaţii puţine şi profund alterate, au constituit stimuli irezistibili pentru speculaţiile mistice.

Imediat, spaţiul a conferit un sens şi un farmec diferit concepţiei despre Facere. Diferenţa aceasta este perfect vizibilă în mişcările religioase cele mai importante din această perioadă. Esenţa tuturor religiilor, sentimentul de sacru, au fost afectate de acea impresie de anarhie pe care o emană întunericul spaţiului cosmic.

Era ca şi cum Jupiter, în toate avatarurile sale, se retrăgea în bezna maternă, pentru a fi înlocuit de o imanenţă femelă plină de ambiguitate şi al cărei chip reflecta nenumărate terori.

Străvechile formule se întrepătrunseră, se încîlciră, încercînd să se adapteze noilor cuceriri şi noilor simboluri heraldice. Fu o epocă de luptă între demoni-fiare, de o parte, şi vechile rugăciuni şi invocaţii, de alta.

Niciodată însă, nu apăru o decizie clară.

Se spune că, în decursul acestei perioade, Geneza ar fi fost reinterpretată, iar cuvintele lui Dumnezeu ar fi fost răstălmăcite astfel:

"Fiţi rodnici, şi vă înmulţiţi, şi umpleţi universul, şi-l stăpîniţi, şi domniţi peste toate fiarele şi vietăţile stranii ce se mişcă pe pămînturile fără sfîrsit şi sub ele."

Fu o eră a vrăjitoarelor cu puteri reale. Măsura acelor puteri se poate întrezări în faptul că ele nu au dezvăluit niciodată cum ţineau jeratic în mîinile goale.

Apoi veni Jihadul Butlerian — două generaţii de haos. Zeul logicii mecanice fu azvîrlit maselor şi un concept nou îşi făcu apariţia:

"Omul nu poate fi înlocuit."

Aceste două generaţii de violenţă constituiră o pauză talamică pentru întreaga specie umană. Oamenii se uitară la zeităţile lor şi la riturile lor şi văzură în ele cea mai înspăimîntătoare dintre ecuaţii: frică supra ambiţie.

Şovăitori, liderii religiilor ai căror adepţi vărsaseră sîngele a miliarde de oameni, începură să se întîlnească pentru a face

schimb de vederi. Mişcarea fu încurajată de Ghilda Spaţială, care începea să-şi închege monopolul asupra călătoriilor interstelare, şi de Bene Gesserit, care strîngea în jurul său toate vrăjitoarele.

Primele reuniuni ecumenice avură două rezultate majore:

1. Înţelegerea faptului că toate religiile aveau cel puţin o poruncă comună: "Să nu sluţeşti sufletul."

2. Comisia Tălmăcitorilor Ecumenici.

C.T.E. se întruni pe o insulă neutră de pe Vechiul Pămînt, leagănul tuturor religiilor-mame. Principiul întrunirii era "credinţa comună în existenţa unei Esenţe Divine în univers." Fuseseră convocaţi reprezentanţi ai fiecărei confesiuni care număra mai mult de un milion de adepţi şi, în mod cu totul surprinzător, membrii Comisiei căzură imediat de acord în privinţa declaraţiei scopului lor comun:

"Ne aflăm aici pentru a smulge o armă esenţială din mîinile religiilor antagoniste. Arma aceasta este pretenţia la deţinerea singurei şi unicei revelaţii."

Entuziasmul stîrnit de acest prim semn de "profundă înţelegere reciprocă" se dovedi prematur. Vreme de mai bine de un an standard, această declaraţie fu singurul comunicat difuzat de C.T.E. Oamenii începură să murmure, dezamăgiţi de tergiversări. Trubadurii compuseră cîntece batjocoritoare la adresa celor o sută douăzeci şi unu de "bosorogi trăsniţi", cum fuseseră porecliţi delegaţii C.T.E. (Sursa poreclei era o anecdotă obscenă, a cărei poantă viza iniţialele C.T.E., numindu-i pe delegaţi "Conţopişti Trăsniţi Ereditar"). Unul dintre aceste cîntece, "Reverie", readus periodic în actualitate, nu şi-a pierdut popularitatea nici pînă astăzi:

"Oameni buni, la reverie
De sînteţi ispitiţi,
Gîndiţi-vă ce tragedie
E reveria
Bosorogilor Trăsniţi!
Ei trîndăvesc
Şi lîncezesc
O zi întreagă.
Apoi se-nchină
Doamnei Cină!"

Din cînd în cînd, răzbăteau unele zvonuri în legătură cu şedinţele C.T.E. Se spune, de pildă, că delegaţii îşi compară textele şi că, în mod nesăbuit, aceste texte erau numite. Asemenea zvonuri provocară, în mod inevitabil, tulburări antiecumenice şi, fireşte, suscitară noi manifestări de ostilitate.

Trecură doi ani... trei ani.

Membrii Comisiei, dintre care nouă muriseră între timp şi fuseseră înlocuiţi, îşi acordară un răgaz de odihnă pentru a promulga instalarea înlocuitorilor şi anunţară că lucrau cu toţii la elaborarea unei cărţi unice, care va înlătura "toate simptomele patologice" ale religiilor din trecut.

"Sîntem pe cale de a produce un instrument al Dragostei, la care să se poată cînta în toate felurile," declarară ei.

Multora li se pare şi astăzi ciudat faptul că această declaraţie a avut darul de a stîrni cele mai crunte explozii de violenţă împotriva ecumenismului. Douăzeci de delegaţi fură rechemaţi de congregaţiile cărora le aparţineau. Unul îşi puse capăt zilelor, furînd o fregată spaţială şi prăbusindu-se în soare.

Istoricii sînt de părere că tulburările s-au soldat cu optzeci de milioane de victime. Această cifră corespunde unei defalcări a cîte sase mii pentru fiecare lume inclusă pe atunci în Liga Landsraadului. Dacă ţinem cont de circumstanţele zbuciumate ale acelor vremuri, estimarea nu pare excesivă, deşi orice pretenţie la cifre precise nu poate fi decît atît — o pretenţie. Comunicaţiile între lumi se aflau atunci la cel mai scăzut nivel.

Evident, trubadurii cunoscură o perioadă de glorie. O comedie muzicală, foarte populară la vremea aceea, prezenta într-una din scene un delegat al C.T.E., întins la umbra unui palmier, pe o plajă de nisip alb, cîntînd:

"Pentru Dumnezeu, femeie şi-a dragostei splendoare,
Tăiem pe-aici frunză la cîini, cu nepăsare.
Hai trubadur, mai zi-ne o cîntare
Pentru Dumnezeu, femeie şi-a dragostei splendoare!"

Tulburările publice şi comediile sînt arme profund revelatoare în orice epocă. Ele dezvăluie climatul psihologic,

gravele incertitudini... şi dorinţa arzătoare de mai bine, amestecată cu teama că nu se va realiza niciodată nimic.

În vremurile acelea, barajele cele mai sigure în calea anarhiei au fost embrionara Ghildă, Bene Gesseritul şi Landsraadul, care reuşise să-şi continue tradiţia veche de 200 de ani, ţinîndu-şi în mod regulat sesiunile, în ciuda unor obstacole dintre cele mai grele. Rolul celei dinţii apare cu claritate: Ghilda oferea transport gratuit tuturor misiunilor legate de Landsraad şi de C.T.E. Rolul Bene Gesseritului este ceva mai obscur. În mod cert, în această epocă el şi-a consolidat autoritatea asupra vrăjitoarelor, a explorat domeniul narcoticelor complexe, a pus la punct antrenamentul prana-bindu şi a conceput Missionaria Protectiva, braţul negru al superstiţiei. Dar această perioadă este şi cea care a văzut elaborarea Litaniei împotriva Fricii şi redactarea Cărţii Azhar, acel miracol bibliografic care păstrează marile secrete ale celor mai străvechi credinţe umane.

Definiţia lui Ingsley este, poate, singura posibilă:

"A fost o epocă de adînci paradoxuri."

Vreme de aproape şapte ani, C.T.E. îşi continuă truda. În preajma celei de-a şaptea aniversări a reuniunii, delegaţii începură să pregătească universul uman pentru o veste de seamă. Iar în ziua în care C.T.E. împlini şapte ani de la înfiinţare, ei înfăţişară oamenilor Biblia Catolică Portocalie.

"Lucrarea aceasta este o operă demnă şi plină de înţelesuri," spuseră ei. "E mijlocul prin care omenirea poate dobîndi cunoştiinţa de sine ca o creaţie desăvîrşită a lui Dumnezeu."

Membrii C.T.E. au fost numiţi arheologi ai ideilor, considerîndu-se că măreţia redescoperirii lor fusese inspirată de Dumnezeu. S-a spus că ei aduseseră la lumină "vitalitatea marilor idealuri, îmbogăţite de trecerea veacurilor," că dăduseră un nou imbold "imperativelor morale ale conştiinţei religioase."

Împreună cu Biblia Catolică Portocalie, C.T.E. a prezentat Liturghierul şi Comentariile — acestea din urmă reprezentînd, din multe puncte de vedere, o lucrare şi mai remarcabilă, nu numai prin concizia sa (mai puţin de jumătate din volumul Bibliei C.P.), dar şi prin candoarea sa şi amestecul de autocompătimire şi fariseism.

Fraza de debut este un apel fără echivoc, adresat cîrmuitorilor agnostici:

"Oamenii, negăsînd răspunsuri la sunna — cele zece mii de întrebări religioase din Shari-a -, aplică acum propriul lor raţionament. Toţi oamenii caută lumina. Religia nu este decît calea cea mai veche şi cea mai venerabilă prin care oamenii au încercat să găsească un sens universului creat de Dumnezeu. Savanţii caută legile fenomenelor. Misiunea Religiei este de a-l pregăti pe om pentru această legalitate."

În încheierea lor însă, Comentariile au un ton aspru, care, fără îndoială, le prevestea deja destinul:

"În mare parte, ceea ce s-a numit religie a avut dintotdeauna o atitudine inconştientă de ostilitate faţă de viaţă. Adevărata religie trebuie să demonstreze că viaţa este plină de bucurii plăcute ochiului lui Dumnezeu, că o cunoaştere fără acţiune este lipsită de sens. Toţi oamenii trebuie să înţeleagă că propovăduirea religiei prin reguli şi precepte rigide este, în cel mai bun caz, o şarlatanie. Singura învăţătură valabilă este cea care e acceptată cu plăcere. Ea poate fi recunoscută fără greş, pentru că îţi trezeşte certitudinea de a fi ştiut dintotdeauna ceea ce te învaţă."

Un calm straniu domni cît timp presele şi imprimantele de shiga rulară, răspîndind Biblia C.P. de la o lume la alta. Unii îl interpretară ca pe un semn de la Dumnezeu, ca pe o prevestire a unităţii.

Dar chiar delegaţii C.T.E. dezminţiră iluzia acestui calm, de îndată ce reveniră în sînul congregaţiilor cărora le aparţineau. Optsprezece dintre ei fură linşaţi în primele două luni. Cincizeci şi trei se desolidarizară de C.T.E. în decurs de un an.

Biblia C.P. fu denunţată ca fiind opera "demonilor raţiunii". Se afirmă că paginile ei fuseseră anume meşteşugite ca să pară de o logică seducătoare. Îşi făcură apariţia dogme revizioniste, care alimentară bigotismul popular. Aceste dogme se sprijineau pe simboluri acceptate (Crucea, Semiluna, Pana, Cei Doisprezece Apostoli, Budha cel Slab etc.) şi curînd fu limpede că vechile superstiţii şi credinţe nu fuseseră cîtusi de puţin absorbite de noul ecumenism.

Balloway calificase truda de şapte ani a C.T.E. drept "determinism galactofazic". Miliarde de oameni interpretară iniţialele d.g. drept "damnabila gafă".

Preşedintele C.T.E., Toure Bomoko, un ulema zensunnit şi unul din cei paisprezece delegaţi care nu se dezavuaseră ("Cei paisprezece înţelepţi" din istoria populară), păru să admită, în cele din urmă, că C.T.E. comisese o greşeală.

"N-ar fi trebuit să încercăm crearea de noi simboluri," declară el. "Ar fi trebuit să ne dăm seama că nu era cazul să introducem incertitudini în credinţele acceptate, că nu trebuie să stîrnim curiozitatea în legătură cu Dumnezeu. În fiecare zi sîntem confruntaţi cu înfricosătoarea nestatornicie a lucrurilor omeneşti şi totuşi lăsăm ca religiile noastre să devină tot mai rigide şi mai controlate, tot mai conformiste şi mai asupritoare. Ce este umbra aceasta în calea Poruncii Divine? Este avertismentul că instituţiile dăinuie, că simbolurile dăinuie, chiar dacă sensul lor se pierde, este avertismentul că nu există o Sumă a tuturor cunoştinţelor la care se poate ajunge."

Ambiguitatea amară a acestei "mărturisiri" nu scăpă adversarilor lui Bokomo. Curînd, fu silit să ia calea exilului, scăpînd cu viaţă doar graţie jurămîntului de tăcere al Ghildei. Se spune că ar fi murit pe Tupile, venerat şi adorat, şi că ultimele sale cuvinte au fost: "Religia trebuie să rămînă o supapă pentru acei oameni care îşi spun: Nu sînt aşa cum as vrea să fiu. În nici un caz, ea nu trebuie să se afunde în marasmul mulţumirii de sine."

Ne place să credem că Bomoko a înţeles sensul profetic al cuvintelor sale: "Instituţiile dăinuie." Nouăzeci de generaţii mai tîrziu, Biblia C.P. şi Comentariile au impregnat întregul univers religios.

Cînd Paul-Muad'Dib şi-a aşezat mîna dreaptă pe gorganul de piatră în care se afla craniul tatălui său (mîna dreaptă a celui ce e binecuvîntat, nu mîna stîngă a damnatului), cuvintele pe care le-a pronunţat erau preluate, vorbă cu vorbă, din Testamentul lui Bomoko:

"Voi, cei care ne-aţi înfrînt, puteţi să vă spuneţi că Babilonul a fost nimicit şi că facerile sale au fost spulberate. Eu însă vă spun că judecata omului nu a luat încă sfirsit, că fiecare om se aflã încă în boxa lui. Fiecare om este un mic război."

Fremenii spuneau despre Muad'Dib că este ca Abu Zide, a cărui fregată a sfidat Ghilda, călătorind odată pînă acolo şi înapoi. "Acolo", folosit în contextul acesta, descinde direct din mitologia fremenă şi desemnează sălaşul spiritului- ruh, alam

al-mithalul unde dispar toate limitările.

În acest sens, raportul cu Kwisatz Haderach este uşor întrevăzut. Individul Kwisatz Haderach, la care Comunitatea Bene Gesserit încerca să ajungă prin intermediul programului său de selecţie, reprezenta "Drumul cel scurt" sau "Cel care poate fi în două locuri deodată."

Dar aceste două interpretări îşi găsesc o obîrşie comună în următorul text din Comentarii: "Cînd legea şi datoria religioasă sînt totuna, eul cuprinde universul."

Despre el însuşi, Muad'Dib spunea: "Sînt un năvod în oceanul timpului, între viitor şi trecut. Sînt o membrană mobilă căreia nu-i poate scăpa nici o posibilitate."

Cugetările acestea exprimă una şi aceeaşi idee, care poate fi regăsită şi în Kalima 22 din Biblia C.P., unde scrie: "Rostit sau nerostit, gîndul este o realitate şi are puterile realităţii."

De altfel, comentariile lui Muad'Dib din Coloanele Universului, aşa cum au fost interpretate de preoţii săi, Qizara Tafwid, evidenţiază influenţele pe care le datorează C.T.E. şi fremenilor zensunniţi.

Muad'Dib: "Legea şi datoria sînt totuna; fie. Dar atunci nu uita aceste limitări. Astfel nu eşti niciodată pe deplin conştient. Astfel râmîi cufundat în taul comun. Astfel eşti întotdeauna mai puţin decît un individ."

Biblia C.P.: Aceeaşi formulare (Revelaţiile 61).

Muad'Dib: Religia tine adesea de mitul progresului, care ne apară de spaimele unui viitor incert."

Comentariile C.T.E.: Aceeaşi formulare. (Cartea Azhar atribuie această cugetare scriitorului religios din secolul întîi Neshou; prin parafrază.)

Muad'Dib: "Dacă un copil, o persoană needucată, un ignorant sau un smintit provoacă tulburări, vina este a autorităţii care nu a ştiut să le prevadă şi să le prevină."

Biblia C.P.: "Orice păcat poate fi pus, cel puţin parţial, în seama unei tendinţe naturale spre rău, care este o circumstanţă atenuantă acceptată de Dumnezeu." (Cartea Azhar atribuie acest pasaj vechii Tawrah semite.)

Muad'Dib: "Întinde-ţi mina şi mănîncă ceea ce-ţi dă Dumnezeu; iar după ce te-ai îndestulat, slăveşte-l pe Dumnezeu."

Biblia C.P.: Parafrază cu acelaşi sens. (Cartea Azhar atribuie

acest enunţ, într-o formă uşor diferită, Primului Islam.)
Muad'Dib: "Bunâtatea este începutul cruzimii."
Kitab al-Ibarul fremen: "Înfricoşător lucru este povara unui Dumnezeu milostiv. Au nu Dumnezeu ne-a dat soarele pîrjoiitor (Al-lat)? Au nu Dumnezeu ne-a dat Maicile Umezelii (Cucernicele Maici)? Au nu Dumnezeu ni l-a dat pe Shaitan (Iblis, Satana)? Iar nu de la Shaitan ne vine răul grabei?"
(Aceasta este sursa proverbului fremen: "Graba e lucrul lui Shaitan." Într-adevăr: pentru o sută de calorii generate de efortul fizic — viteza, graba — corpul pierde prin evaporare aproximativ 170 de grame de transpiraţie. Cuvîntul fremen pentru transpiraţie este bakka, sau lacrimi, şi în traducere are următorul înţeles larg: "Seva vieţii pe care Shaitan o stoarce din sufletul tău.")
Koneywell defineşte apariţia lui Muad'Dib ca fiind "oportună din punct de vedere religios," deşi sincronizarea temporală a avut prea puţin importanţă în acest caz. Aşa cum spunea chiar Muad'Dib: "Sînt aici; deci..."
Cu toate acestea, pentru a înţelege impactul religios pe care l-a produs Muad'Dib, este absolut necesar să nu se piardă din vedere un lucru: fremenii erau un popor al desertului, care se obişnuise de mult timp cu un mediu ostil. Nu e prea greu să devii mistic, atunci cînd supravieţuirea îţi este condiţionată în fiecare secundă de surmontarea unor elemente făţiş ostile. "Eşti aici; deci... "
În contextul unei asemenea tradiţii, suferinţa e acceptată (chiar dacă e acceptată ca o pedeapsă inconştientă). Şi este de remarcat faptul că riturile fremene tind către o eliberare aproape totală de sentimentul culpabilităţii. Nu neapărat pentru că frernenii considerau legea şi religia a fi "totuna", confundînd nesupunerea cu păcatul. Mai degrabă s-ar putea spune că fremenii se autopurificau cu uşurinţă de orice culpabilitate, pentru că existenţa lor de zi cu zi impunea judecăţi brutale (adesea mortale) care, într-un mediu mai blînd, ar fi împovărat oamenii cu un sentiment de culpabilitate intolerabil.
Aceasta pare a fi şi una din rădăcinile importanţei pe care fremenii o acordă superstiţiilor (excluzîndu-le pe cele introduse de Missionaria Proiectiva). Ce rost are să consideri şuieratul nisipului ca o prevestire? Ce rost are să-ţi duci pumnul la

ureche, cînd răsare Prima Lună? Carnea unui om îi aparţine, dar apa sa e a tribului... iar misterul vieţii nu este o problemă care trebuie rezolvată, ci o realitate care se cere trăită. Semnele te ajută să nu uiţi lucrul acesta. Şi pentru că eşti aici, pentru că ai religia, pînă la urmă nu se poate să nu ieşi victorios.

Aşa cum a predat Bene Gesseritul secole de-a rîndul, cu mult înainte de a se fi lovit de fremeni:

"Cînd politica şi religia călătoresc în aceeaşi caleaşca şi cînd caleaşca aceasta este condusă de un sfint (baraka), nimic nu le poate sta în cale."

Raport asupra motivaţiilor şi scopurilor Bene Gesserit ANEXA III

Fragmentul de mai jos este extras din Rezumatul întocmit imediat după Afacerea Arrakis, la cererea Doamnei Jessica, de către agenţii ei. Sinceritatea acestui raport îi conferă o valoare care depăşeşte cu mult limitele banalului.

Întrucît Bene Gesserit-ul a acţionat vreme de secole sub masca unei scoli semimistice care urmărea un program de selecţie a fiinţelor umane, tindem să-i acordăm o importanţă mai mare decît pare să merite. Analiza "judecăţii de fapt" a Comunităţii, în legătură cu Afacerea Arrakis, evidenţiază profunda ignoranţă a scolii în ceea ce priveşte propriul ei rol.

S-ar putea argumenta că Bene Gesserit-ul n-a putut să examineze decît faptele care i-au stat la îndemînă şi că nu a avut acces direct la persoana Profetului Muad'Dib. Dar şcoala a depăşit deseori obstacole mult mai importante şi, în această perspectivă, cu atît mai gravă apare greşeala pe care a comis-o.

Obiectivul programului Bene Gesserit era obţinerea, prin selecţie genetică, a unui individ pe care şcoala îl denumea "Kwisatz Haderach," adică: "cel care poate fi în mai multe locuri deodată." În termeni mai simpli, Comunitatea dorea o

ființă umană cu puteri mintale de natură a-i permite înţelegerea şi manipularea dimensiunilor de ordin superior.

Bene Gesserit-ul vroia, aşadar, un supramentat, un calculator uman dotat cu unele dintre facultăţile preştiente ale navigatorilor Ghildei.

Să examinăm acum cu atenţie următoarele fapte:

Muad'Dib, născut Paul Atreides, era fiul Ducelui Leto, un om a cărui linie de sînge (neam) constituise, vreme de peste o mie de ani, obiectul unei supravegheri atente. Mama Profetului, Doamna Jessica, era fiica naturală a Baronului Vladimir Harkonnen şi purtătoarea unor repere genetice a căror extremă importanţă pentru programul de selecţie era cunoscută de aproape două mii de ani. Doamna Jessica era un produs Bene Gesserit, perfect educat şi format, care ar fi trebuit să constituie o unealtă docilă în cadrul programului.

Doamna Jessica primise ordinul de a concepe o fiică Atreides. Planul Bene Gesserit prevedea împerecherea acestei fiice cu Feyd-Rautha Harkonnen, unul din nepoţii Baronului Vladimir, coeficientul de probabilitate a rezultării unui Kwisatz Haderach din această alianţă fiind foarte ridicat. Totuşi, din motive pe care ea însăşi mărturiseşte că nu le-a înţeles niciodată pe de-a-ntregul, concubina Ducelui Leto, Doamna Jessica, a nesocotit ordinul Bene Gesserit şi a conceput un fiu.

Numai acest fapt ar fi fost deja suficient pentru a alerta Comunitatea în legătură cu posibilitatea apariţiei în plan a unei variabile imprevizibile. Au existat însă şi indicii mai importante, pe care şcoala le-a ignorat virtual. Astfel:

1. Încă din copilărie Paul Atreides a dovedit că posedă facultăţi premonitorii. Era ştiut că avea viziuni preştiente, a căror precizie şi claritate sfidau orice explicaţie cvadridimensională.

2. Cucernica Maică Gaius Helen Mohiam, Stareţa Bene Gesserit care a testat umanitatea lui Paul la vîrsta de cincisprezece ani, a mărturisit că în cursul încercării băiatul a suportat o suferinţă care depăşea limita suportabilităţii oricărei fiinţe umane, de pînă atunci. Totuşi, ea nu a atras în mod special atenţia asupra acestui fapt, în raportul pe care l-a întocmit!

3. Cînd familia Atreides a descins pe planeta Arrakis, populaţia fremenă băştinaşă l-a salutat pe tînărul Paul ca pe un

profet ("Vocea din altă lume"). Comunitatea Bene Gesserit era perfect conştientă că vicisitudinile unei planete ca Arrakisul, cu mediul său desertic, cu lipsa totală a apei la suprafaţă, cu importanţa deosebită acordată celor mai primitive necesităţi legate de supravieţuire, produc, în mod inevitabil, indivizi dotaţi cu un grad superior de sensibilitate. Cu toate acestea, atît reacţia fremenilor, cît şi elementul regimului alimentar arrakian pe bază de mirodenie au fost neglijate de observatoarele Bene Gesserit.

4. Cînd Harkonnenii şi soldaţii-fanatici ai Împăratului Padisah au reocupat Arrakisul, asasinîndu-l pe tatăl lui Paul şi exterminînd grosul trupelor Atreides, Paul şi mama sa au dispărut. Aproape; imediat după aceea, o serie de rapoarte au menţionat apariţia unui nou lider religios printre fremeni, un personaj căruia i se spunea Muad'Dib şi care, din nou, era salutat ca intruchipînd "Vocea din altă lume". Rapoartele au precizat chiar că personajul era însoţii de o nouă Cucernică Maică din ritul Sayyadina, indicînd că aceasta era "femeia care l-a născut." Iar Bene Gesserit-ul deţinea suficiente surse documentare din care reieşea în termeni cît se poate de clari că legendele fremene despre Profet conţineau indicaţia: "El se va naşte dintr-o vrăjitoare Bene Gesserit."

(În legătura cu acest punct, s-ar putea argumenta că Bene Gesserit-ul îşi trimisese cu secole înainte Missionaria Protectiva pe Arrakis, ca să implanteze, cu scop preventiv, germenul unei asemenea legende, pentru cazul în care eventuale membre ale scolii s-ar fi aflat ulterior în impas şi că ar fi avut nevoie de apărare şi că era firesc ca legenda "vocii din altă lume" să nu fie luată în seamă, întrucît avea toate caracteristicile tipice unei stratageme Bene Gesserit. Dar argumentul acesta ar putea sta în picioare numai în căzul în care Bene Gesserit-ul ar fi avut motive reale să ignore celelalte indicii despre Paul-Muad'Dib.)

Cînd Afacerea Arrakis a izbucnit cu toată amploarea, Ghilda Spaţială a adresat Bene Gesserit-ului mai multe avertismente. Ghilda a atras atenţia că navigatorii săi, care foloseau drogul de mirodenie arrakian pentru a dobîndi preştiinţa limitată necesară pilotării navelor spaţiale în vidul cosmic, erau "îngrijoraţi cu privire la viitor" şi că "vedeau probleme la orizont." Pentru Bene Gesserit ar fi trebuit să fie limpede că

Ghilda întrevăzuse existenţa unui nex, a unui punct de joncţiune pentru decizii multiple şi complexe, dincolo de care ochiul prestient era orb. Era o dovadă certă că apăruse un factor care manipula dimensiuni de ordin superior!

(Unele Bene Gesserit ştiau demult că Ghilda nu putea să acţioneze direct asupra sursei vitale a mirodeniei, deoarece navigatorii Ghildei manipulau ei înşişi, în mod eronat, fireşte, dimensiuni de ordin superior şi îşi dădeau seama că orice pas greşit în legătură cu Arrakisul ar fi putut să le fie fatal. Era bine ştiut faptul că navigatorii Ghildei nu erau capabili să găsească vreo modalitate ca să obţină controlul asupra mirodeniei, fără a provoca tocmai un asemenea nex. Concluzia nu putea fi decît că cineva, care dispunea de puteri superioare, era pe cale de a obţine controlul asupra sursei mirodeniei. Şi totuşi, Bene Gesserit-ul nu a înţeles acest lucru!)

Avînd în vedere faptele menţionate, nu se poate conchide decît că eşecul Bene Gesserit-ului în această afacere a fost rezultatul unui plan şi mai vast, despre care şcoala nu a fost cîtuşi de puţin conştientă!

Almanak en-Ashraf (Fragmente despre Casele Nobile)
ANEXA IV

SHADDAM IV (10.134-l0.202)

Împărat Padişah, al 8l-lea din neamul său (Casa Corrino) care a ocupat Tronul Leului de Aur. A domnit din 10 156 (anul în care tatăl său, Elrood IX, a fost asasinat de o doză de chaumurky) pînă în 10196, cînd a abdicat în favoarea Regenţei instituite în numele fiicei sale mai mari, Irulan. Evenimentul cel mai remrcabil din timpul domniei sale a fost Răscoala de pe Arrakis, favorizată — după părerea mai multor istorici — de preocupările excesive ale lui Shaddam IV pentru fastul Curţii şi sistemul birocratic al administraţiei sale. În primii şaisprezece ani ai guvernării sale, clasa bursegilor s-a dublat. În ultimii treizeci de ani dinaintea Răscoalei de pe Arrakis, bugetul alocat instruirii Sardaukarului a scăzut în mod continuu. A avut cinci fiice (Irulan, Chalice, Wensicia, Josifa şi Rugi) şi nici un fiu legitim. Patru din fiicele sale l-au însoţit în exil, după abdicare.

Soţia sa, Anirul, soră Bene Gesserit din Rangul Tainic, a murit în anul 10 176.

LETO ATREIDES (10.140-l0.191)

Înrudit (văr), după mamă, cu clanul Corrino, mai este numit şi Ducele Roşu. Membrii Casei Atreides au cîrmuit Caladanul, ca fief-siridari, vreme de douăzeci de generaţii, pînă ce li s-a impus mutarea pe Arrakis. Ducele Leto Atreides este cunoscut mai ales ca fiind tatăl Ducelui Paul-Muad'Dib, Regentul Umma. Rămăşiţele Ducelui Leto se află în "Gorganul Craniului" de pe Arrakis. Moartea sa este atribuită trădării unui doctor Suk, al cărui instigator a fost siridar-Baronul Vladimir Harkonnen.

DOAMNA JESSICA (Onor.Atreides) (10.154-l0.256)

Fiică naturală (ref.Bene Gesserit) a siridar-Baronul Vladimir Harkonnen. Mama Ducelui Paul-Muad'Dib. Absolventă a Şcolii B.G. de pe Wallach IX.

DOAMNA ALIA ATREIDES (10.191 -...)

Fiică legitimă a Ducelui Leto Atreides şi a concubinei oficiale a acestuia, doamna Jessica. Doamna Alia s-a născut pe Arrakis, la opt luni după moartea Ducelui Leto. Expunerea prenatală la efectele unui narcotic cu acţiunea în "spectrul percepţiei" i-a atras, în referinţele Bene Gesserit, porecla "Blestemata". Istoria populară o numeşte Sfinta Alia sau Sfînta Alia-a-Cuţitului. (Pentru o biografie amănunţită, vezi "Sfinta Alia, vînătoarea unui miliard de lumi" de Pander Oulson.)

VLADIMIR HARKONNEN (10.110 -l0.193)

Cunoscut mai ales ca Baronul Harkonnen, titlul său oficial era siridar (guvernator planetar) = Baron. Vladimir Harkonnen a fost descendent direct de parte bărbătească al basharului Abulurd Harkonnen, surghiunit pentru laşitate după Bătălia Coranului. Revenirea în graţiile imperiale a Casei Harkonnen este atribuită, în general, unei inspirate manevre comerciale pe piaţa pieilor de balenă, precum şi consolidării ulterioare a averii, din profiturile realizate prin comerţul cu melanj de pe Arrakis. Siridar-Baronul a murit pe Arrakis, în timpul Răscoalei. Titlul său a fost preluat, pentru scurt timp, de na-Baronul Feyd-Rautha Harkonnen.

CONTELE HASIMIR FENRING (10.133 -l0.225)

Înrudit (văr), după mamă, cu Casa Corrino, a fost tovarăşul din copilărie al lui Shaddam IV. (Frecvent discreditata Istorie-pirat a Casei Corrino relatează că Fenring ar fi răspunzător pentru doza de chaumurky care l-a ucis pe Elrood IX.) Toate sursele documentare atestă faptul că Fenring a fost cel mai apropiat prieten al lui Shaddam IV. Printre demnităţile imperiale pe care le-a deţinut Contele Fenring se numără cea de Agent Imperial pe Arrakis, în timpul regimului Harkonnen, iar, mai tîrziu, cea de siridar-în-absentia al Caladanului. L-a urmat pe Shaddam IV în exilul pe Salusa Secundus.

CONTELE GLOSSU RABBAN (10.132 — 10.193)

Glossu Rabban, Conte de Lankiveil, era nepotul mai vîrstnic al lui Vladimir Harkonnen. Glossu Rabban şi Feyd-Rautha Rabban (care a primit numele Harkonnen după ce a fost cooptat în anturajul siridar-Baronului) erau fiii legitimi ai demifratelui mezin al siridar-Baronului, Abulurd. Abulurd a renunţat la numele Harkonnen şi la toate drepturile cuvenite prin titlu, după ce i s-a încredinţat funcţia de guvernator al subdistrictului Rabban-Lankiveil. Numele Rabban îşi avea originea în ramura maternă a familiei.

Terminologia Imperiului
GLOSAR

> În cursul studierii Imperiului, a Arrakisului şi a întregii culturi care l-a produs pe Muad'Dib, apar mulţi termeni nefamiliari. Sporirea gradului de înţelegere este un scop lăudabil, de aceea dăm, mai jos, o serie de definiţii şi explicaţii.

A

ABA: robă sau mantie largă, purtată de femeile fremene. În general, de culoare neagră.

ACH: viraj la stingă. Comandă a celui care conduce un

vierme.

ACVAR: fremen consfinţit pentru oficierea ritualurilor legate de apă şi de Apa Vieţii.

ACVATUB: oricare dintre tuburile cu care este prevăzut un distrai sau un distilcort şi care serveşte la transportarea apei regenerate la sau de la un buzunar colector.

ACVERIGI: inele metalice de diferite diametre, reprezentînd cantităţi exacte de apă şi putînd fi schimbate în depozitele fremene. Acverigile au o semnificaţie profundă (cu mult superioară noţiunii de bani), în special în ritualurile legate de naştere, moarte şi căsătorie.

ADAB: memoria revendicativă, care apare şi ţi se impune de la sine.

ADUNAREA CONDUCĂTORILOR: deosebită de Sfatul Conducătorilor, reprezintă adunarea şefilor fremeni convocaţi spre a fi martori la un duel pentru determinarea conducătorului unui trib. (Sfatul Conducătorilor este o adunare convocată pentru tranşarea unor probleme care privesc toate triburile.)

AEROTRANSPORTOR: aripă zburătoare (uzual: "aripă"). Aerodină utilitară specifică Arrakisului, folosită pentru transportul utilajelor mari de prospectare ("vînare"), exploatare şi rafinare a mirodeniei.

AKARSO: plantă originară de pe Sikun (70 Ophiuchi A), cu frunze aproape dreptunghiulare. Dungile sale, verzi şi albe, corespund zonelor de clorofilă activă şi latentă.

ALAM AL-MITHAL: lumea mistică a similitudinilor, unde dispar toate limitările fizice.

ALBIE: pe Arrakis este numită astfel orice regiune depresionară, formată prin prăbuşirea stratelor inferioare ale subsolului. (Pe planetele cu apă suficientă, albiile — sau cuvetele — indică o zonă care a fost odată acoperită de apă. Se presupune că pe Arrakis există cel puţin o asemenea zonă, deşi problema nu este încă clarificată.)

AL-LAT: soarele originar al umanităţii. Prin extensie: soarele oricărui sistem planetar.

AMPOLIROS: legendarul "Olandez zburător" al spaţiului.

AMTAL (sau PRAVILA AMTAL): lege tradiţionala pe lumile primitive, vizînd determinarea defectelor sau limitelor. Uzual: încercare distructivă.

ANTRENAMENT: în context Bene Gesserit, această noţiune

(desemnînd, în general, orice sistem de educare şi formare) are un sens diferit, referindu-se la condiţionarea nervoasă şi musculară (vezi BINDU şi PRANA), dusă pînă la limita maximă tolerată de funcţiile naturale.

APA VIEŢII: otravă de "iluminare" (vezi CUCERNICA MAICĂ). Lichid expulzat de un vierme de nisip (vezi SHAI- HULUD) cînd moare înecat şi care, transformat în organismul unei Cucernice Maici, devine narcoticul folosit în orgiile tau din sietchuri. Narcotic cu acţiune în "spectrul percepţiei".

AQL: încercarea raţiunii. La origine, cele "Şapte întrebări mistice", care încep cu: "Cine gîndeste?"

ARRAKEEN: prima aşezare de colonişti de pe Arrakis. A fost, mult timp, sediul guvernului planetar.

ARRAKIS: numită şi Dune. A treia planetă a sistemului Canopus.

AULIYA: în religia Nomazilor zensunniţi, femeia care stă la stînga lui Dumnezeu ("slujnica Domnului").

AUMAS: otravă administrată în mîncare (mai exact, în mîncăruri solide), în unele dialecte: chaumas.

AYAT: semnele vieţii. (Vezi BURHAN)

B

BAKKA: în legendele fremene, bocitoarea care îi jeleşte pe toţi oamenii.

BAKLAWA: prăjitură cu sirop de curmale.

BALISET: instrument muzical cu nouă coarde, descendent direct al ţiterei şi acordat în gama chusukiană. Sunetele sînt produse prin lovirea simultană a tuturor coardelor. Instrumentul preferat al trubadurilor imperiali.

BARAKA: om sfînt, cu puteri magice.

BASCULE: denumire generală acordată oricărui tip de container de transport echipat cu scut ablativ şi sistem de amortizare cu suspensii. "Bascularea" se efectuează de la bordul unei astronave aflate în spaţiu, pentru debarcarea de materiale pe o suprafaţă planetară.

BASHAR: (frecvent, colonel-bashar) ofiţer sardaukar avînd, conform ierarhiei militare clasice, un grad superior celui de colonel. Gradul a fost creat în special pentru desemnarea titlului de guvernator militar al unui subdistrict planetar. Gradul

rezervat în exclusivitate armatei este "bashar de corp".

BAZIN: pe Arrakis este denumită astfel orice zonă depresionarâ.

BAZIN DE PRAF CU MAREE: depresiune vastă, pe suprafaţa Arrakisului, în care s-a adunat, de-a lungul secolelor, o cantitate uriaşă de praf, supusă unor mişcări de flux şi reflux (vezi MAREE DE NISIP).

BELA TEGEUSE: a cincea planetă a sistemului Kuentsing. A fost al treilea popas în cursul migraţiei forţate a zensunniţilor.

BENE GESSERIT: vechea scoală de educaţie şi antrenament fizic şi mintal, rezervată iniţial elevelor de sex feminin, după ce Jihadul Butlerian a distrus asa-zisele "maşini gînditoare" şi roboţii.

B.G.: prescurtare uzuală pentru Bene Gesserit.

BHOTANI JIB: vezi CHAKOBSA.

BIBLIA CATOLICĂ PORTOCALIE (sau BIBLIA C.P.): "Cartea Acumulată". Textul religios elaborat de Comisia Tălmăcitorilor Ecumenici (C.T.E.). Conţine elemente împrumutate din cele mai vechi religii, printre care maometanismul Saari, creştinismul Mahayana, catolicismul Zensunnit şi tradiţiile buddislamice. Porunca supremă a Bibliei C.P. este: "Să nu sluţeşti sufletul."

BI-LAL-KAIFA: Amin. (Ad litteram: "Orice alte explicaţii sînt inutile.")

BINDU: referitor la sistemul nervos uman şi, în special, la antrenamentul nervilor. Exprimare uzuală: nervatură bindu. (Vezi PRANA)

B1NDU, SUSPENSIE: formă specială de catalepsie voluntară.

BLED: desert cu suprafaţa plană (desert-ses).

BOBINĂ: orice imprimat pe filament shiga, destinat învăţămîntului şi dotat cu puls mnemonic.

BORDURA: al doilea nivel, superior, al marii faleze care mărgineşte Scutul de Piatră de pe Arrakis. (Vezi SCUTUL DE PIATRĂ)

BOURKA: mantie sau burnuz izolant, purtat de fremeni în deşert.

BURHAN: dovezile vieţii, (Uzual: minunatele ayat şi burhan ale vieţii, vezi AYAT)

BURSEG: general sardaukar.

BUZUNAR COLECTOR: oricare dintre compartimentele destinate colectării şi păstrării apei filtrate dintr-un distrai.

C

CAID: ofiţer sardaukar însărcinat cu relaţiile cu civilii. Guvernator militar al unui district planetar. Grad superior celui de bashar, dar inferior celui de burseg.

CALADAN: a treia planetă a sistemului Delta Pavonia. Lumea natală a lui Paul-Muad'Dib.

CĂLĂREŢ AL NISIPURILOR: termen fremen, desemnîndu-l pe cel care este capabil să captureze şi să călărească un vierme de nisip.

CANTO şi RESPONDU: ritual de invocaţie, inclus în panoplia propheticus utilizată de Missionaria Proiectiva.

CAPCANA DE VÎNT: dispozitiv amplasat pe direcţia unui vînt dominant şi permiţînd decantarea, prin condensare, a umidităţii atmosferice (condensarea producîndu-se prin scăderea bruscă şi intensă a temperaturii în interiorul capcanei).

CASĂ: termen idiomatic, desemnînd Clanul Domnitor al unei planete sau al unui sistem planetar.

CASELE MARI: clanuri deţinătoare de fiefuri planetare. Antreprenori interplanetari. (Vezi CASĂ)

CASELE MICI: clasa antreprenorilor planetari (în galachă: richece).

CENTRUL DE COMANDĂ AL CERCETAŞILOR: ornitopter uşor, afectat unui grup de prospectare şi recoltare a mirodeniei şi însărcinat cu coordonarea misiunilor de pază şi recunoaştere.

CHAKOBSA: aşa-numitul "limbaj magnetic", derivat în parte din vechea bhotani (bhotani jib, "jib" însemnînd dialect). Chakobsa este un amestec de dialecte vechi, modificate în vederea creării unui cod secret, printre care locul cel mai important îl ocupă graiul de luptă al bhotanilor, mercenarii din primele războaie de asasini.

CHAUMAS: (sau aumas, în unele dialecte) otravă administrată în mîncăruri solide, spre deosebire de alte otrăvuri, administrate pe alte căi.

CHAUMURKY: (murky sau musky, în unele dialecte) otravă administrată în băuturi.

CHEOPS: şah-piramidă. Variantă a jocului de şah, cu nouă niveluri, în care jucătorii urmăresc dublul scop de a-şi plasa

regina în apex şi de a da simultan şah la regele adversarului.

CHEREM; "frăţie de ură" (alianţă stabilită, de obicei, în scopul unei răzbunări comune).

CHUSUK: a patra planetă a sistemului Theta Shalish, numită şi "Planeta muzicii" şi vestită pentru calitatea instrumentelor muzicale, în a căror fabricare este specializată. (Vezi VAROTA)

CIELAGO: specie mutantă de chiropteră arrakiană, adaptată pentru transmiterea de mesaje prin distrans.

CÎRLIGAR: fremen echipat cu cîrlige de strunit şi pregătit pentru a captura un vierme de nisip.

CÎRLIGE DE STRUNIT: cîrlige metalice, utilizate pentru capturarea, încălecarea şi conducerea viermilor de nisip de pe Arrakis.

CHOAM: sigla pentru Combine Honnete Ober Advancer Mercantiles, corporaţia economică universală, controlată de Impărat şi de Casele Mari, cu Ghilda Spaţială şi Comunitatea Bene Gesserit ca asociaţi fără drept de vot.

COLECTOARE DE ROUĂ (sau CONDENSATOARE DE ROUĂ): a nu se confunda cu culegătorii de rouă. Colectoarele (sau condensatoarele, sau precipitatoarele, sau decantoarele) de rouă sînt recipiente ovoidale, cu diametrul mare de aproximativ 4 cm. Sînt confecţionate din cromoplastic, un material care devine alb reflectorizant atunci cînd este supus unei radiaţii de lumină şi revine la transparenţă, în întuneric. Colectoarele reprezintă o suprafaţă rece, pe care se condensează roua dimineţii. Fremenii le utilizează în plantaţiile din bazinele cu pante abrupte, unde ele reprezintă o sursă de apă sărăcăcioasă, dar sigură.

COMBINA: (sau fabrică de mirodenie) maşină de mari dimensiuni (în general. 120 x 40 m), destinată recoltării mirodeniei din zonele bogate şi necontaminate, imediat după erupţia melanjului. (Combinele sînt adesea numite "şenile" datorită aspectului lor de omidă şi organelor de deplasare constituite din şenile independente.)

CON DE TĂCERE: cîmp de distorsiune, care limitează raza de acţiune a vocii umane sau a oricărei alte forme de vibraţie, prin emiterea unei vibraţii-parazit în antifază.

CONDENSATOARE: vezi COLECTOARE DE ROUĂ

CONDIŢIONAREA IMPERIALĂ: tehnică elaborată de şcolile de medicină Suk, constînd în condiţionarea supremă împotriva

uciderii fiinţelor umane. Iniţiaţii au tatuat pe frunte un diamant poartă părul lung strîns în inelul de argint al scolii Suk pe care au absolvit-o.

CONSILIUL SUPREM: cercul interior al Landsraadului, împuternicit să acţioneze ca tribunal suprem în conflictele dintre Case.

CONŞTIINŢA PIRETICĂ: asa-numita "conştiinţă de foc". Nivelul de inhibiţie al condiţionării imperiale. (Vezi CONDIŢIONAREA IMPERIALĂ)

CORIOLIS, FURTUNA: orice furtună de nisip majoră de pe Arrakis, cînd forţa vîntului în şes deschis este amplificată de mişcarea de revoluţie a planetei. La o furtună coriolis, viteza vîntului poate ajunge pînă la 700 km/h.

CORRIN, BĂTĂLIA: bătălia spaţială de la care-şi trage numele Casa Imperială Corrino. Bătălia Corrinului a avut loc în apropierea sistemului Sigma Draconis, în anul 88 Î.G.* I.G. — Inaintea infiinţării Ghildei. şi a constituit premisa ascensiunii politice a Casei domnitoare de pe Salusa Secundus.

CRISTAI: cuţitul sacru al fremenilor de pe Arrakis. Se confecţionează în două variante, "fixă" şi "instabilă". Un cuţit instabil se dezintegrează destul de repede, dacă nu este ţinut în apropierea cîmpului electric al organismului uman. Cuţitele fixe sînt tratate în vederea stocării. Ambele variante nu depăşesc lungimea de 20 cm.

CUCERNICA MAICA: la origine, stareţă Bene Gesserit care a transformat în organismul ei o "otravă de iluminare", ridicîndu-se astfel la un nivel superior al percepţiei. Titlul a fost adoptat şi de fremeni, pentru propriile lor preotese, care dobîndeau o "iluminare" similară. (Vezi şi BENE GESSERIT şi APA VIEŢII).

CULEGĂTORI DE ROUĂ: categorie de muncitori arrakieni, care adună rouă de pe plante, cu ajutorul unor unelte asemănătoare coaselor.

CUMETRI: rude de sînge, imediat următoare verilor.

D

DAR AL-HIKMAN: sistem de tălmăcire sau interpretare a preceptelor religioase.

DECANTOARE: vezi COLECTOARE DE ROUĂ.

DEMIFRAŢI: fiii concubinelor dintr-o familie, avînd acelaşi

tată.
DERCH: viraj la dreapta. Comandă a celui care conduce un vierme de nisip.
DESCÎNTECELE NEGRE: termen idiomatic, desemnînd superstiţiile contagioase, implantate de Missionaria Protectiva în sînul civilizaţiilor primitive instabile.
DICTUM FAMILIA: articol din Marea Convenţie, care interzice asasinarea unei persoane regale, sau a unui membru al unei Case Mari, printr-o formă de trădare ilegală. Articolul defineşte formele legale şi mijloacele limitative de asasinare.
DISCIPLINA APEI: educaţie severă care permite locuitorilor Arrakisului să supravieţuiască, fără a irosi umiditate.
DISTILCORT: cort de dimensiuni reduse, cu închidere etanşă, confecţionat din material microsandviş şi capabil să regenereze în apă potabilă umiditatea ambiantă, provenită din respiraţia persoanelor aflate în interior.
DISTRAI: îmbrăcăminte de corp inventată pe Arrakis şi confecţionată dintr-un material cu structură microsandviş, a cărei funcţie constă în regenerarea umidităţii provenite din evaporarea corporală şi din reziduurile organice. Umiditatea, astfel recoltată şi filtrată, poate fi recuperată prin sifonare în buzunare special prevăzute.
DISTRANS: aparat utilizat pentru producerea de amprente neurale temporare în sistemul nervos al chiropterelor sau păsărilor. Un mesaj poate fi astfel integrat ţipătului natural al vietăţii şi poate fi descifrat din unda purtătoare, prin intermediul altui distrans.
DISTRUGĂTOARE: nave spaţiale militare, alcătuite dintr-un tren de nave mai mici, cuplate între ele şi destinate să atace în picaj poziţiile inamice, distrugîndu-le prin strivire.
DOLINA: pe Arrakis, zonă depresionară locuibilă, mai ales datorită platourilor înalte care o înconjoară şi o protejează de violenţa furtunilor de nisip.
DOLINHARTA: hartă a suprafeţei Arrakisului, înfăţişînd rutele de paracompas cele mai sigure dintre diferitele refugii. (Vezi PARACOMPAS)
DREPTVORBITOARE: Cucernica Maică B.G., capabilă să detecteze, în starea de transă a adevărului, nesinceritatea sau minciuna.
DUNARI: termen idiomatic pentru muncitorii arrakieni care

lucrează la exploatarea mirodeniei, în deşert. Sinonime: vînători de mirodenie, nisipari.

E

ECAZ: a patra planetă a sistemului Alfa Centauri B. Supranumită "Paradisul sculptorilor", din cauză că aici există lemnul de ceaţă, specia vegetală care poate fi modelată în situ, doar prin simpla putere a gîndului uman.

EGO-SIMULACRU: portret reprodus prin intermediul unui proiector cu bobină shiga, capabil să reproducă dinamica subtilă despre care se spune că transmite esenţa eului.

ELACCA, DROG: narcotic obţinut prin arderea lemnului elacca, de pe Ecaz. Efectul său este anihilarea aproape completă a instinctului de conservare. Pielea celui drogat cu elacca are o culoare cărămizie, specifică. Narcoticul este utilizat, în mod obişnuit, pentru drogarea sclavilor-gladiatori, înaintea unei lupte în arenă.

EL-SAYAL: "ploaia de nisip". Masă de praf, ridicată la o altitudine medie (aproximativ 2000 m) în urma unei furtuni coriolis, şi care, atunci cînd recade pe sol, conţine adesea umiditate atmosferică.

ERG: desert de nisip, cu dune, format de obicei în porţiunile mai coborîte ale scoarţei. "Mare de nisip".

EVANTMETAL: metal obţinut prin încorporarea de cristale de jasmiu în duraluminiu, renumit pentru valoarea ridicată a raportului greutate/rezistenţă. Denumirea derivă de la frecventa sa utilizare în construcţiile cu structuri pliante, care se deschid şi se închid ca un evantai.

F

FABRICĂ DE MIRODENIE: vezi COMBINA.

FAI: tributul în apă. Principala formă de impozit pe Arrakis.

FAUFRELUCI: sistemul rigid de clasă, impus de Imperiu. "Un loc pentru fiecare şi fiecare la locul său."

FĂURITOR: vezi SHAI-HULUD.

FEDAYKINI: "detaşamentele morţii", comandourile fremene de sacrificiu. Tradiţia istorică spune că aceste detaşamente armate erau, la origine, grupuri combatante formate în baza

unui jurămînt de sacrificare a vieţii pentru îndreptarea unui rău social.

FILT-CEP: filtru nazal folosit la distrai pentru captarea umidităţii provenite din respiraţie.

FIQH: cunoaştere, lege religioasă. Una dintre sursele semilegendare ale religiei Nomazilor Zensunniţi.

FREGATĂ: cea mai mare navă spaţială care poate ateriza şi decola singură de pe suprafaţa unei planete.

FREMENI: triburile libere de pe Arrakis. Locuitori ai deşertului, supravieţuitori ai migraţiilor Nomazilor zensunniţi. (Dicţionarul Imperial îi numeşte "piraţii nisipurilor").

FREMKIT: trusă de supravieţuire, confecţionată de fremeni.

G

GALACH: limbă oficială a Imperiului. Hibrid inglo-slav, puternic marcat de diferiţi termeni specializaţi adoptaţi în cursul lungului lanţ al migraţiilor umane.

GAMONT: a treia planetă a sistemului Niushe, renumită pentru cultura sa hedonistă şi pentru exotismul practicilor sexuale.

GARĂ: movilă.

GEYRAT: drept înainte. Comandă a celui care conduce un vierme de nisip.

GHAFLA: streche. Metaforic: persoană impulsivă, schimbătoare, în care nu se poate avea încredere.

GHANIMA: ceva dobîndit în urma unei lupte sau a unui duel. Uzual: memento al unei lupte, păstrat spre a împrospăta memoria.

GHILDA: Ghilda Spaţială, unul dintre cele trei elemente ale trepiedului politic pe care se sprijinea Marea Convenţie. Ghilda a fost cea de-a doua şcoală de educaţie şi antrenament fizic şi mintal (vezi BENE GESSERIT), înfiinţată după Jihadul Butlerian. Instaurarea monopolului Ghildei în domeniul călătoriilor spaţiale, al transporturilor spaţiale de mărfuri şi al afacerilor bancare este punctul de debut al Calendarului Imperial.

GIED1 PRIM: unica planetă a stelei Ophiuchi B (36), lumea de baştină a Casei Harkonnen. Planetă cu condiţii medii de locuibilitate şi activitate fotosintetică redusă.

GINAZ, CASA: aliată temporară a Ducelui Leto Atreides.

Clanul Ginaz a fost înfrînt în urma războiului de asasini purtat cu clanul domnitor de pe Grumman.

GIUDICHAR: adevăr sacru. (Termenul este folosit de obicei în expresia "giudichar mantene", cu sensul de adevăr primordial ineluctabil.)

GLASUL: tehnică de control vocal, elaborată de Bene Gesserit şi permiţînd unui iniţiat antrenat să manipuleze temporar voinţa unui om, prin intermediul armonicilor şi tonalităţilor vocii.

GOM JABBAR: duşman suprem. Acul otrăvit cu metacianură, utilizat de Stareţele Bene Gesserit pentru încercarea conştiinţei umane.

GRABEN: structură geologică alungită, formată dintr-o asociaţie de falii paralele, în care compartimentul central este scufundat în raport cu compartimentele vecine.

GRAI DE LUPTĂ orice limbaj special, cu etimologie restrînsă, destinat comunicaţiilor cu caracter secret, în timp de război.

GRIDEX: separator cu sarcină diferenţială, utilizat pentru îndepărtarea nisipului dintr-o cantitate recoltată de mirodenie. Utilajul este folosit în faza a doua a rafinării melanjului.

GRUMMAN: a doua planetă a sistemului Niushe, cunoscută mai ales pentru vrăjmăşia dintre Casa sa domnitoare (Montani) şi Casa Ginaz.

H

HAGAL: "Planeta nestematelor" (Theta Shaowei II). Exploatată pe timpul lui Shaddam I.

HAIIIII-YOH!: interjecţie de îndemn a celui care conduce un vierme.

HAJJ: călătorie sfintă.

HAJR: călătorie în desert, migraţie.

HAJRA: călătorie de căutare.

HAL YAWM!: "În sfirşit!". Exclamaţie fremenă.

HARMONTHEP: Ingsley consideră că acesta este numele planetei care a constituit al şaselea punct de staţionare al migraţiei zensunniţilor. Se presupune că este vorba de un satelit, demult dispărut, din sistemul Delta Pavosia.

HAU DE PRAF: orice crevasă sau depresiune adîncă din deşertul arrakian, în care s-a adunat praf extrem de fin şi a

cărui suprafaţă nu se deosebeşte de terenul din jur. Hăurile de praf reprezintă capcane mortale, deoarece înghit instantaneu omul sau animalul care păşeşte pe suprafaţa lor. (Vezi şi BAZIN DE PRAF CU MAREE).

HIEREG: tabără temporară fremenă, în deşert.

HOLTZMAN, EFECTUL: efectul negativ, de respingere, al unui generator de scut.

I

IBAD, OCHI DE: denumirea idiomatică dată de fremeni efectului caracteristic al regimului alimentar pe bază de mirodenie, care colorează în albastru închis albul şi irisul globului ocular. Indiciul "obişnuinţei" faţă de mirodenie.

IBN QIRTAIBA: "Aşa sună cuvintele sfinte..." Formula de debut a oricărei incantaţii religioase fremene (derivată din panoplia propheticus).

ICHWAN BEDWINE: fraternitatea tuturor fremenilor de pe Arrakis.

IJAZ: profeţie care, prin însăşi natura ei, nu poate fi negată; profeţie imuabilă.

IKHUT-EIGH!: strigăt al vînzătorilor de apă de pe Arrakis (etimologie incertă). (Vezi SUU-SUU-SUK!)

ILM: teologie. Ştiinţa tradiţiei religioase şi, în acelaşi timp, una dintre sursele semilegendare ale credinţei Nomazilor zensunniţi.

INDEXUL DE SELECŢIE: fişierul fundamental al Comunităţii Bene Gesserit, în care erau înregistrate toate etapele programului de selecţie genetică al cărui obiectiv era producerea individului Kwisatz Haderach.

ISTISLAH: lege pentru binele obştesc. Invocată, de obicei, pentru a anunţa o obligaţie brutală.

IX: vezi RICHESSE.

J

JALONAREA NISIPULUI: metodă fremenă de previziune meteorologică, constînd în implantarea de jaloane din material plastic fibros, pe suprafaţa ergurilor şi descifrarea amprentelor de eroziune produse asupra lor de furtunile de nisip.

JIHAD: cruciadă religioasă, cruciadă fanatică.
JIHADUL BUTLERIAN: (vezi şi MAREA RĂSCOALĂ) cruciada împotriva calculatoarelor, a maşinilor raţionale şi a roboţilor conştienţi, începută în anul 201 î.G. şi încheiată în 108 Î.G.. Principala sa deviză figurează şi în Biblia C.P.: "Să nu-ţi faci maşină după asemănarea minţii omului."
JINNI: spirite malefice, în mitologia fremenă.
JUBBA, PELERINA: pelerină omnifuncţională, purtată pe Arrakis, peste distrai. Uzual: mantie. Pelerina sau mantia jubba poate fi ajustată spre a reflecta sau absorbi căldura, se poate folosi ca hamac sau adăpost etc.
JUDECĂTORUL SCHIMBĂRII: persoana oficială desemnată de Consiliul Suprem al Landsraadului şi de Impărat pentru a supraveghea o schimbare de fief, un conflict kanly sau o bătălie oficială într-un război de asasini. Autoritatea de arbitru a Judecătorului Schimbării nu poate fi contestată decît în faţa Consiliului Suprem al Landsraaduîui şi în prezenţa Impăratului.

K

KANLY: vrăjmăşie declarată oficial sau vendetă, supusă normativelor Marii Convenţii şi unor limitări foarte stricte. (Vezi JUDECĂTORUL SCHIMBĂRII). Iniţial, regulile kanlyului vizau prevenirea sacrificării de vieţi nevinovate sau a implicării unor martori neutri.
KARAMA: miracol. Acţiune a lumii spirituale.
KHALA: invocaţie tradiţională, menită să îmbuneze spiritele malefice ale unui loc căruia i se pronunţă numele.
KINDJAL: sabie scurtă, a cărei lamă cu două tăişuri este uşor încovoiată şi are o lungime de aproximativ 20 cm.
KISWA: orice figură simbolică sau desen cu referire la mitologia fremenă.
KITAB AL-IBAR: manualul religios şi practic al fremenilor de pe Arrakis.
KRIMSKELL, FIBRĂ sau FRÎNGHIE: "fibra-cleşte", împletită din tulpini de viţă hufuf de pe Ecaz. Nodurile unei frînghii krimskell se strîng de la sine, la cea mai uşoară tracţiune. (Pentru un studiu mai amănunţit, vezi monografia lui Holjance Vohnbrook "Varietăţile de viţă sugrumătoare de pe Ecaz".)
KULL WAHAD!: "Sînt profund tulburat!" Exclamaţie foarte

răspîndită în Imperiu şi denotînd o mare surpriză. Sensul exact al expresiei depinde de context. (Se spune că Muad'Dib, privind odată un pui de şoim al deşertului care ieşea din găoace, ar fi murmurat: "Kullwahad!")

KULON: măgar sălbatic, originar din stepele Terrei şi aclimatizat pe Arrakis.

KWISATZ HADERACH: "Calea cea scurtă" sau "Drumul cel scurt". Calificativ aplicat de Bene Gesserit factorului necunoscut pentru care căutau o soluţie genetică: un mascul Bene Gesserit ale cărui puteri psihice să poată acoperi spaţiul şi timpul.

L

LA, LA, LA: exclamaţie de jale la fremeni. ("La" este negaţia supremă, un "nu" fără drept de apel.)

LASER: denumire uzuală atribuită proiectoarelor laser cu undă continuă. Utilizarea lor ca arme, în condiţiile unei civilizaţii care dispune de generatoare de cîmp defensiv (scuturi), este limitată de efectele pirotehnice cu caracter exploziv (fuziune subatomică) care se produc dacă fasciculul laser intersectează cîmpul unui scut.

LEGIUNE IMPERIALA zece brigăzi (aproximativ 30.000 de oameni).

LIBAN: libanul fremen este o infuzie de făină de yucca în apă cu mirodenie. La origine, libanul era o băutură răcoritoare pe bază de lapte acru.

LICURIGLOB: dispozitiv de iluminat autonom alimentat, în general, cu baterii organice, echipat cu suspensie.

LISAN AL-GAIB: "Vocea din altă lume", în legendele mesianice fremene, profet străin de Arrakis. Uneori este tradus şi ca "Dătător deapă"(Vezi MAHDI)

LITRUGEANA: recipient cu capacitatea de un litru, folosit pe Arrakis la transportul apei şi confecţionat dintr-un material plastic cu densitate mare, rezistent la şocuri şi prevăzut cu un sistem de etanşare cu sarcină pozitivă.

LUNA A DOUA: cel mai mic dintre cei doi sateliţi naturali ai Arrakisului. Detaliile suprefeţei sale sugerează imaginea unui şoarece marsupial.

M

MAHDI: în legendele mesianice fremene, "Cel ce ne va călăuzi spre Paradis".

MAICA CEA MARE: zeiţa cu coarne, principiul feminin al spaţiului (uzual: Maica-Spaţiu), faţa feminină a trinităţii masculin-feminin-neutru recunoscute ca Fiinţă Supremă de multe religii din Imperiu.

MAISTRU NISIPAR: coordonator general al operaţiilor de exploatare a mirodeniei.

MANIERA BENE GESSERIT: observarea atentă a amănuntelor semnificative.

MANTENE: înţelepciune profundă, argument implacabil, principiu primordial. (Vezi GIUDICHAR)

MANUALUL ASASINILOR: compilaţie datînd din secolul al III-lea şi prezentînd gama tuturor otrăvurilor folosite în mod curent în războaiele de asasini. Ulterior, cuprinsul manualului a fost extins, ajungînd să menţioneze toate mijloacele de asasinare autorizate de Pacea Ghildei şi de Marea Convenţie.

MAREA CONVENŢIE: armistiţiul universal, impus de echilibrul de forţe menţinut între Ghildă, Casele Mari şi Imperiu. Principala dispoziţie a Marii Convenţii interzice folosirea armamentului atomic împotriva fiinţelor umane. Fiecare articol al Marii Convenţii începe cu cuvintele: "Se vor respecta formele..."

MAREA RĂSCOALA: termenul uzual pentru Jihadul Butlerian. (Vezi JIHADUL BUTLERIAN)

MAREE DE NISIP: termen idiomatic desemnînd efectul de maree provocat de soarele şi sateliţii naturali ai Arrakisului asupra maselor mari de praf, acumulate în unele bazine din deşert. (Vezi BAZIN DE PRAF CU MAREE)

MASHAD: vezi TEST-MASHAD.

MAULA: sclav.

MAULA, PISTOL: armă cu arc, pentru lansarea de mici săgeţi otrăvite. Bătaia: aproximativ 40 m.

MELANJ: "mirodenia mirodeniilor", produsul a cărui unică sursă este Arrakisul. Mirodenia, renumită mai ales pentru însuşirile sale geriatrice, formează o "obişnuinţă" neglijabilă, dacă este consumată în cantităţi reduse şi o "obişnuinţă" definitivă, dacă este absorbit în cantităţi mai mari de 2 g/zi la o

greutate corporală de 70 kg. (vezi IBAD, APA VIEŢII, şi PREMIRODENIE) Muad'Dib a pretins că sursa de bază a puterilor sale ar fi fost mirodenia. Navigatorii Ghildei au emis afirmaţii similare. Preţul melanjului pe piaţa imperială a atins uneori valoarea de 620.000 de solari decagramul.

MENTAT: clasă de cetăţeni ai Imperiului, educaţi şi antrenaţi pentru dobîndirea şi dezvoltarea unei logici desăvîrşite. "Calculatoare umane".

METASTICLĂ: sticlă obţinută prin injecţie gazoasă, la temperaturi înalte, în plăci de cuarţ jasmic. Apreciată în special pentru marea sa rezistenţă la rupere (aproximativ 450.000 kg/cm2 la o grosime de 2 cm) şi pentru capacităţile sale ca filtru selectiv de radiaţii.

METEOBSERVATOR: specialist în aplicarea metodelor arrakiene specifice de previziune meteorologică, printre care jalonarea nisipului şi examinarea caracteristicilor vîntului.

MICUL FĂURITOR: vectorul biologic semivegetal- semianimal al viermelui de nisip de pe Arrakis. Micii făuritori trăiesc în adîncul nisipurilor şi excreţiile lor formează masa de premirodenie.

MIHNA: perioadă a anului arrakian, în care sînt supuşi la încercări tinerii fremeni care doresc să fie admişi în rîndul bărbaţilor.

MINIMIC, FILM: filament shiga cu diametrul de un micron, utilizat în special pentru transmiterea informaţiilor secrete în domeniul spionajului şi contraspionajului.

MISH-MISH: caise.

MISR: "Poporul". Numele pe care şi-l dădeau singuri zensunniţii (fremeni).

MISSIONARIA PROTECTIVA: organism al Comunităţii Bene Gesserit, însărcinat cu "însămînţarea" de superstiţii contagioase pe lumile primitive, în vederea creării premiselor pentru exploatarea lor de către Bene Gesserit. (Vezi PANOPLIA PROPHETICUS)

MONITOR: navă spaţială de război, alcătuită din zece secţiuni, dotată cu armament greu şi blindată cu scuturi. După executarea misiunii pe suprafaţa unei planete, cele zece secţiuni sînt decuplate şi pot acţiona independent.

MUAD'DIB: specie de şoarece marsupial, adaptat condiţiilor de pe Arrakis şi asociat, în mitologia fremenă, cu desenul vizibil

pe suprafaţa celei de-a doua luni a planetei. Vietatea este admirată de fremeni, pentru capacitatea ei de supravieţuire în desert.

MUDIR: stăpîn.

MUDIE NAHYA: numele dat de fremeni lui Rabban Bestia (conte de Lankiveil), membru (văr) al clanului Harkonnen, care a fost mai mulţi ani guvernator-siridar pe Arrakis. Numele fremen apare uneori şi în traducere: "Stăpîn Demon".

MUSHTAMAL: mică grădină în jurul unei gospodării.

MUSKY: otravă administrată în băuturi. (Vezi CHAUMURKY)

MU ZEIN WALLAH!: ad litteram, "mu zein" înseamnă "nimic bun", iar "wallah" este o exclamaţie terminală reflexivă, în contextul acestei formule, care prefaţează un blestem fremen la adresa unui duşman, exclamaţia "wallah" are rolul de a întări negaţia "mu zein", cu înţelesul: "Nimic bun, deloc bun, bun de nimic.

N

NA-: prefix însemnînd "numit" sau "urmaş". De exemplu, na-Baron înseamnă succesorul desemnat al unei baronii.

NAIB: este numit astfel cel care a jurat să nu se lase niciodată prins de viu de către un duşman (jurămîntul tradiţional al conducătorilor fremeni).

NEGUSTORI LIBERI: denumire idiomatică, desemnîndu-i pe traficanţi.

NEZHON1, NĂFRAMA: năframă purtata peste frunte, sub gluga distratului, de către soţiile sau concubinele fremene, după naşterea unui fiu.

NISIPARI: veziDUNARI.

NISIPOMPÂ: dispozitiv de ventilaţie pentru pomparea aerului de la suprafaţă, în interiorul unui distilcort îngropat în nisip.

NOUKKERI: ofiţeri din garda de corp imperială, rude de sînge ale Impăratului. Rang tradiţional al fiilor concubinelor regale.

O

OLEOBIECTIV: ulei de hufuf, menţinut în tensiune de două cîmpuri de forţă, în interiorul unui tub de lunetă, ca parte componentă a unui instrument optic. Intrucît fiecare element al

unui oleobiectiv poate fi reglat separat, cu precizie de un micron, oleobiectivele sînt considerate cele mai perfecţionate mijloace optice din domeniul luminii vizibile.

OPAFOC: una dintre rarele pietre semipreţioase opaline de pe Hagal.

ORNITOPTER: (uzual: topter) aeronavă reactivă, cu aripi mobile, al cărei principiu de sustentaţie este analog cu cel al păsărilor.

OTRAVA REZIDUALĂ: inovaţie atribuită mentatului Piter de Vries şi constînd în impregnarea organismului cu o substanţă toxică ale cărei efecte pot fi anulate prin administrarea permanentă a unui antidot. Suprimarea antidotului provoacă moartea.

OUT-FREYN: termen galach însemnînd "extra-străin", adică: persoană care nu aparţine unei anumite comunităţi cu un număr restrîns de membri.

P

PANOPLIA PROPHETICUS: termen desemnînd totalitatea superstiţiilor contagioase folosite de Bene Gesserit pentru exploatarea lumilor primitive. (Vezi MISSIONARIA PROTECT1VA)

PARACOMPAS: busolă cu ajutorul căreia se poate determina o direcţie în funcţie de anomaliile magnetice locale. Se utilizează cu hărţi speciale şi atunci cînd cîmpul magnetic total al unei planete este instabil sau supus ecranării, din cauza violenţei furtunilor magnetice.

PARALIZATOR: armă temporizată, folosită pentru lansarea de săgeţi mici cu vîrful otrăvit sau impregnat cu narcotice. Eficacitatea sa este limitată de intensitatea la care este reglat un scut defensiv şi de mişcarea relativă dintre ţintă şi proiectil.

PENTASCUT: scut defensiv generat de un cîmp cu cinci straturi, utilizat mai ales pentru blocarea unor suprafeţe reduse, cum ar fi uşile sau culoarele (la scuturile suprapuse de mari dimensiuni, instabilitatea cîmpului este direct proporţională cu numărul straturilor) şi prin care nu se poate trece decît cu ajutorul unui dezactivator reglat după codul scutului. (Vezi şi POARTA DE PRUDENŢA)

PISTOL MARCOLOR: unealtă inventată pe Arrakis şi constînd dintr-un pistol cu praf şi electricitate statică, pentru trasarea de

semne şi repere colorate de mari dimensiuni, pe suprafaţa nisipului.

PLASTOŢEL: oţel stabilizat cu fibre de stravidiu intercalate în structura sa cristalină.

PLENISCENŢÂ: floare exotică cu petale verzi, originară de pe Ecaz, vestită pentru parfumul ei.

POARTA DE PRUDENŢĂ (sau BARIERĂ DE PRUDENŢĂ): pentascut instalat pentru salvarea anumitor persoane în caz de urmărire. (Vezi PENTASCUT)

PORITRIN: a treia planetă a sistemului Epsilon Alangue, considerată de mulţi ca fiind lumea lor de baştină, deşi limba şi mitologia lor indică origini şi mai îndepărtate.

PORTYGUL: portocal.

POVARA DE APA: expresie fremenă desemnînd o obligaţie mortală.

PRANA: (uzual: musculatură prana) totalitatea muşchilor corpului, consideraţi ca unităţi pentru antrenamentul suprem. (Vezi BINDU)

PRECIPITATOARE: vezi COLECTOARE DE ROUĂ

PREMIRODENIE, MASA DE: masă de vegetaţie fungoidă, ce proliferează intens în momentul în care excreţiile micilor făuritori sînt inundate de apă. În acest stadiu, mirodenia de pe Arrakis produce o "erupţie" caracteristică, permiţînd schimbul dintre materia din adîncuri şi cea de la suprafaţă. În urma expunerii la aer şi la radiaţia solară, această masă devine melanj, (Vezi MELANJ şi APA VIEŢII)

PRELATA DE IZOLARE: prelată portabilă, din plastic, prevăzută cu sistem de etanşare şi destinată păstrării umidităţii în interiorul grotelor folosite de fremeni ca tabere de zi.

PRIMA LUNA: satelitul cel mare al Arrakisului, primul care răsare pe cerul nopţii. Pe suprafaţa sa se remarcă forma unui pumn uman.

PROCES VERBAL: raport semioficial asupra unei presupuse crime contra Imperiului. Juridic: acţiune situată între o depoziţie verbală nedovedită şi un act oficial de acuzare.

PUNDI, OREZ: varietate mutantă de orez ale cărei boabe, extrem de bogate în zahăr, ating uneori lungimea de 4 cm. Principalul produs de export al Caladanului.

PYONI: ţăranii sau muncitorii localnici de pe o planetă,

reprezentînd una din clasele de bază din sistemul faufrelucilor. Legal: epitropii unei planete.

Q

QANAT: canal deschis, pentru dirijarea apei de irigaţie, în deşert.

QIRTAIBA: vezi IBN QIRTAIBA.

QUIZARA TAFW1D: preoţi fremeni (după Muad'Dib).

R

RADIATOR: proiector laser cu rază mică de acţiune, utilizat în special ca instrument de tăiat (de la bisturiu chirurgical, pînă la havează).

RACHAG: stimulent de tip cofeinic, extras din bacele galbene de akarso. (Vezi AKARSO)

RAMADHAN: străveche perioadă religioasă de post şi rugăciuni. Prin tradiţie, a noua lună din calendarul lunar şi solar. Fremenii socotesc ramadhanul din momentul trecerii primei luni la verticala celui de-al nouălea meridian.

RAZZIA: raid de gherilă.

RĂZBOI DE ASASINI: formă limitată de conflict armat autorizat de Marea Convenţie şi de Pacea Ghildei pentru a proteja populaţiile nevinovate. Normativele războiului de asasini prevăd obligativitatea declarării oficiale a obiectivelor urmărite şi reglementează varietatea armamentului autorizat.

RECAPTOARE: tuburile integrate unui distrai şi făcînd legătura între sistemul de pungi colectoare pentru reziduurile organice şi sistemul de filtrare-regenerare.

REPKIT: trusă de reparaţie şi de piese de schimb pentru distraie.

RICHECE: vezi CASELE MARI.

RICHESSE: a patra planetă a sistemului Eridani A, considerată, împreună cu Ix, ca deţinînd supremaţia în construcţiile de maşini şi specializată în miniaturizare. (Pentru un studiu amănunţit al circumstanţelor care au favorizat evitarea de către Richesse şi Ix a principalelor efecte ale Jihadului Butlerian, vezi "Ultimul Jihad" de Sumer şi Kautman.)

RUH, SPIRITUL-: în credinţa fremenă, acea parte a individului

care se află în permanent contact (şi prin percepţie) cu lumea metafizică. (Vezi ALAM AL-MITHAL)

S

SADUS: judecător, în credinţa fremenă, sadusii sînt judecători divini.

SALUSA SECUNDUS: a treia planetă a sistemului Gamma Waiping, desemnată Planetă Imperială de Detenţie, după transferarea Curţii Imperiale pe Kaitain. Salusa Secundus este lumea de baştină a Casei Corrino şi a fost cel de-al doilea punct de staţionare în cursul migraţiei Nomazilor zensunniţi. Tradiţia fremenilor de pe Arrakis spune că ei au fost sclavi pe Salusa Secundus vreme de nouă generaţii.

SAPHO: lichid cu înalte calităţi energetice, extras din rădăcinile mai multor arbori de pe Ecaz. Consumat în mod frecvent de mentaţi, care pretind că le amplifică facultăţile. Consumul prelungit de sapho provoacă apariţia unor pete de culoare rubinie în cavitatea bucală şi pe buze.

SARDAUKAR: corpul expediţionar alcătuit din soldaţii-fanatici ai Impăratului Padisah. Sardaukarii erau oameni proveniţi dintr-un mediu ale cărui condiţii erau atît de înspăimîntătoare, încît şase persoane din treisprezece îşi găseau moartea înainte de a fi împlinit vîrsta de unsprezece ani. Instrucţia lor militară urmărea formarea unor luptători feroci, cu un dispreţ aproapre sinucigaş pentru siguranţa propriei persoane. Incă din fragedă copilărie, viitorii sardaukari erau învăţaţi să folosească cruzimea ca pe o armă eficientă, menită să semene groaza printre adversarii lor. Se spune că în momentul de apogeu al dominaţiei lor în afacerile Universului, ar fi fost spadasini de zece ori mai dibaci decît maeştrii de scrimă din Casa Ginaz şi că viclenia tacticilor de luptă pe care le aplicau ar fi egalat-o pe cea a iniţiatelor Bene Gesserit. În general, se considera că un sardaukar valorează cît zece combatanţi ai oricărei forţe militare a Landsraadului. Sub domnia lui Shaddam IV, deşi mai constituiau încă o forţă de temut, puterea lor a început să fie periclitată de supraestimarea propriilor posibilităţi, în timp ce mistica lor războinică era din ce în ce mai mult subminată de cinism.

SARFA: actul lepădării de Dumnezeu.

SAYYADINA: acolită feminină în ierarhia religioasă fremenă.
SCHLAG: animal originar de pe Tupile, vînat odinioară, pînă la dispariţia ca specie, pentru pielea sa subţire şi rezistentă.
SCUT DEFENSIV: cîmp protector produs de un generator Holtzman şi rezultînd din Faza Unu a efectului de anulare a gravitaţiei. Un scut nu poate fi străpuns decît de obiecte care se deplasează cu viteză redusă (în funcţie de intensitatea la care este activat scutul, această viteză variază între 6 şi 9 cm/s) şi nu poate fi anihilat decît de un cîmp electric de dimensiuni kilometrice. (Vezi LASER)
SCUTUL DE PIATRĂ: lanţ muntos din emisfera nordică a Arrakisului, care protejează o porţiune restrînsă a suprefeţei, de impactul plenar al furtunilor coriolis care bîntuie planeta.
SELAMLIK: sala imperială de audienţe.
SEMUTA: derivatul narcotic secundar obţinut din arderea lemnului elacca. Efectele sale (suprimarea simţului timpului, starea de extaz) sînt amplificate de anumite vibraţii atonale, denumite "muzică de semuta".
SERVOK: mecanism prevăzut cu releu de timp, destinat executării de operaţii simple. Unul dintre puţinele "automate" autorizate după Jihadul Butlerian.
SHADOUT: "fîntînar". Titlu onorific la fremeni.
SHAN-NAMA: semilegendara Carte Sfîntă a Nomazilor zensunniţi.
SHAI-HULUD: viermele de nisip de pe Arrakis, supranumit şi "Bătrînul deşertului", "Moş Veşnicie" sau "Bunicul deşertului". Nu este lipsit de semnificaţie faptul că numele, atunci cînd este pronunţat cu un anumit ton sau cînd apare scris cu iniţială majusculă, se referă la zeitatea "gliei strămoşeşti" din superstiţiile fremene. Viermii de nisip ating dimensiuni uriaşe (în inima deşertului s-au observat specimene de peste 400 m lungime) şi trăiesc foarte mult timp, atunci cînd nu se ucid între ei sau nu sînt înecaţi în apă, care pentru ei este otrăvitoare. Se presupune că cea mai mare parte a nisipului de pe Arrakis este produsă de acţiunea viermilor de nisip. (Vezi MICUL FĂURITOR}
SHAITAN: Satana.
SHARI-A: acea componentă din panoplia propheticus care constituie baza ritualurilor superstiţioase. (Vezi MISSIONARIA PROTECTIVA)
SHIGA: extensie filamentoasă metalică a unei specii de viţă

(Narvi narviium) care nu creşte decît pe Salusa Secundus şi pe Delta Kaising III, renumită pentru marea sa rezistenţă la tracţiune.

SIETCH: cuvînt fremen însemnînd "loc de adunare în caz de primejdie". Intrucît fremenii au trăit mult timp sub ameninţarea diferitelor primejdii, termenul s-a generalizat, ajungînd să desemneze orice cavernă locuită de o comunitate tribală.

SIHAYA: cuvînt fremen însemnînd "primăvara deşertului". Termenul conţine conotaţii religioase referitoare la fecunditate şi la "paradisul viitor".

SIRAT: pasaj din Biblia C.P., care descrie viaţa umană ca trecerea pe o punte îngustă (siratul) cu "Raiul în dreapta, Iadul în stînga şi îngerul Morţii în spate".

SOLARI: unitatea monetară oficială a Imperiului, a cărei valoare a rezultat după patru sute de ani de negocieri purtate de Ghildă, Landsraad şi Impărat.

SOLIDO: imagine tridimensională, obţinută prin intermediul unui solido-proiector utilizînd semnale de referinţă la 360°, înregistrate pe o bobină shiga. Cele mai renumite solido-proiectoare sînt cele ixiene.

SONDAGI: lalea-ferigă de pe Tupile.

SPION DE OTRĂVURI: analizator de radiaţii din spectrul olfactiv, destinat detectării substanţelor toxice.

STAREŢĂ: Cucernica Maică Bene Gesserit, care este totodată directoarea regională a unei şcoli B.G. (Uzual: "Bene Gesserit-cu-Darul-Vederii")

STÎLP DE FOC: termen idiomatic pentru rachetele de semnalizare utilizate în desert.

SUBAKH UL KUHAR: "Ce mai faci?" Formulă fremenă de politeţe.

SUBAKH UN NAR: "Bine. Dar tu?" Răspunsul tradiţional la formula anterioară.

SUSPENSIE: aplicaţie practică a efectului Fazei Doi (flux redus) a unui generator de cîmp Holtzman. Suspensia anulează gravitaţia, între anumite limite, impuse de masa relativă şi consumul de energie.

SUU-SUU-SUK!: strigăt al vînzătorilor de apă de pe Arrakis. "Suk" înseamnă "piaţă". (Vezi IKHUT-EIGH!)

Ş

ŞENILA: denumire generală dată maşinilor şi utilajelor grele, utilizate pe suprafaţa desertului arrakian pentru exploatarea mirodeniei.
ŞIS: cuţit cu lamă subţire şi scurtă (adesea otrăvită), care se foloseşte cu mîna stingă, în lupta cu scuturi.

T

TAHADDI AL-BURHAN: încercarea hotărîtoare, fără drept de apel (în general deoarece se soldează cu moartea sau cu distrugerea).
TAHADDI, PROVOCARE: la fremeni, provocare la duel pe viaţă şi pe moarte (în general, pentru a pune la încercare o supoziţie iniţială).
TAINE: termen idiomatic referitor la fenomene presupuse mistice sau magice.
TAQWA: adlitleram: "preţul libertăţii". Ceva deosebit de preţios. Ceea ce o zeitate pretinde de la un muritor (şi teama suscitată de această pretenţie).
TEST-MASHAD: încercare de care depinde onoarea (concepută ca entitate spirituală).
TLEILAX: unica planetă a stelei Thalim, renumită ca centru clandestin de formare a mentatilor (locul de provenienţă a aşa-zisilor "mentati strîmbi").
TOBĂ DE NISIP: formă de tasare naturală a nisipului care, în cazul unei izbituri intempestive la suprafaţă, produce un sunet caracteristic, asemănător bătăii de tobă.
TOBOŞAR: tijă scurtă, prevăzută cu un tub de rezonanţă şi avînd la capătul superior o clapetă cu arc, a cărei funcţie este de a "bate toba" şi a atrage un vierme de nisip.
(Vezi CÎRLIGE DE STRUNIT)
TOPTER: vezi ORNITOPTER.
TP: prescurtare uzuală pentru telepatie.
TRANSA ADEVÂRULUI: transă semihipnotică, provocată de unul dintre narcoticele cu acţiune în "spectrul percepţiei". Un observator aflat în transa adevărului poate desluşi indiciile infime care trădează minciuna premeditată. (Notă: Narcoticele "de percepţie" au efect letal asupra persoanelor care nu sînt

capabile să modifice, în interiorul organismului, structura moleculară a otrăvii.)

TRANSPORTOR DE TRUPE: navă spaţială din flota Ghildei, destinată transporturilor interplanetare de efective militare.

TRANSSPAŢIAL: navă spaţială de mare capacitate aparţinînd flotei Ghildei şi destinată transporturilor interstelare de călători şi mărfuri.

TREPIEDUL MORŢII: la origine, trepiedul de stîlpi folosit de călăii deşertului pentru execuţiile prin spînzurătoare. Uzual: trei membri ai unui Cherem, care au jurat aceeaşi răzbunare.

TUPILE: aşa-numita "planetă-azil" (probabil mai multe planete) pe care se refugiau de obicei Casele căzute în dizgraţie sau renegate. Poziţia sa în spaţiu este cunoscută numai de Ghildă şi constituie unul din secretele inviolabile ale Păcii Ghildei.

U

ULEMA: doctor zensunnit în teologie.

UMMA: membru al confreriei profeţilor. În Imperiu, termenul era folosit cu sens peiorativ, mai ales la adresa "sălbaticilor" fanatici cu presupuse puteri divinatorii.

UROSHNOR: unul din cuvintele lipsite de vreun sens specific, pe care iniţiatele Bene Gesserit le implantau în psihicul unor virtuale victime, pentru a le putea controla. La auzul cuvîntului, persoanele astfel "tratate" aveau un moment de paralizie.

USUL: cuvînt fremen însemnînd "baza coloanei".

VAROTA: vestit constructor de baliseturi, născut pe Chusuk.

VIERME DE NISIP: vezi SHAI-HULUD.

VIŢĂ NEAGRĂ: plantă tîrîtoare, originară de pe Giedi Prim, a cărei tulpină era folosită frecvent la biciuirea sclavilor din lagărele de muncă. Biciul de viţă neagră lasă în carne o cicatrice de culoare stacojie şi dureri reziduale care persistă zeci de ani.

VINATOR-CĂUTÂTOR: mică săgeată de metal "vorace", echipată cu suspensie şi folosită ca armă teleghidată prin intermediul unui pupitru de comandă aflat la mică distanţă de ţintă. Unul din mijloacele de asasinare cele mai răspîndite.

VlNÂTORI DE MIRODENIE: vezi DUNARI.

W

WALI: tînăr fremen, netrecut încă prin încercările de admitere în rîndul bărbaţilor.
WALLACH IX: a noua planetă a sistemului Wallach-laoujin, sediul Şcolii-Mamă a Comunităţii Bene Gesserit.

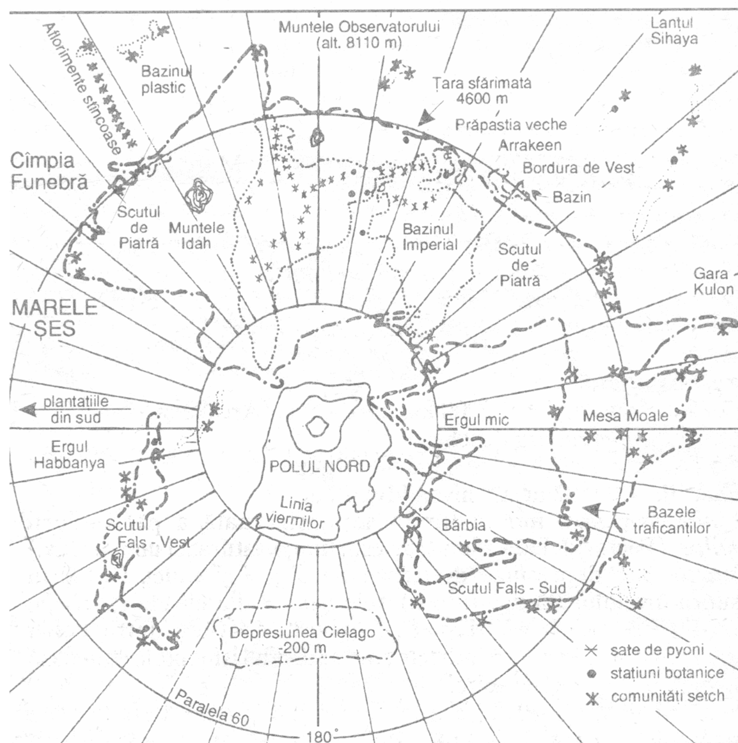
Y

YA HYA CHOUHADA!: "Trăiască luptătorii!" Strigătul de luptă al fedaykinilor. În acest context, "ya" ("acum") este accentuat de forma "hya" ("acum" prelungit în eternitate). "Chouhada" ("luptători") prezintă conotaţia suplimentară de "combatanţi contra nedreptăţii". Semnificaţia distinctivă a cuvântului "chouhada" constă în faptul că luptătorii nu luptă pentru ceva, ci că sînt devotaţi luptei contra unui anumit lucru.
YALI: locuinţa personală a unei familii fremene, în interiorul unui sietch.
YA! YA! YAWM!: incantaţie ritmată fremenă, folosită în ritualurile cele mai importante. În acest context, cuvîntul "ya" are sensul: "Acum fiţi atenţi!" Forma "yawm" accentuează caracterul de urgenţă. Formula se traduce, de obicei, astfel: "Acum ascultaţi cu atenţie!"

Z

ZĂVOR DE PALMĂ: orice dispozitiv de închidere, care poate fi deschis numai la contactul cu palma mîinii pentru care a fost codificat.
ZENSUNNIŢI: adepţi ai unei secte schismatice care s-a rupt, în jurul anului 1381 î.G., de învăţăturile lui Maomet (aşa-zisul "Al Treilea Mahomed"). Religia zensunnită se remarcă în special prin importanţa deosebită pe care o acordă misticismului şi reîntoarcerii la "datinile strămoşeşti". O serie de studii îl consideră ca iniţiator al schismei pe Ali Ben Ohashi, dar există mai multe dovezi care par să demonstreze că Ohashi nu a fost decît purtătorul de cuvînt al celei de-a doua soţii a sa, Nisai.

Observatii cartografice

Bază pentru determinarea altitudinii: Bledul Mare.

Bază pentru longitudine: meridianul care traversează Muntele Observatorului.

Bledul Mare: vast deşert plat, deosebit de zonele cu dune care formează ergurile. Deşertul se întinde între circa 60° latitudine nordică şi 70° latitudine sudică, în cea mai mare parte, este alcătuit din nisip şi rocă, cu rare aflorismente din stratul de bază.

Bordura de Vest: escarpament înalt (4600 m) deasupra Scutului de Piatră, lîngă Arrakis.

Carthag: la aproximativ 200 km nord-est de Arrakeen.

Cîmpia Funebră: erg deschis.

Dolina polară: 500 m sub nivelul Bledului.

Falia Roşie: 1582 m sub nivelul Bledului.

Linia viermilor, indică limita septentrională a pătrunderii viermilor. (Factorul determinant nu este temperatura, ci umiditatea.)

Marele Şes: depresiune deschisă, din erguri şi stînci, la 100 m deasupra nivelului Bledului. În Marele Şes se află cuveta salină pe care a descoperit-o Pardot Kynes (tatăl lui Liet-Kynes). Intre Sietch Tabr şi comunităţile-sietch indicate spre sud, aflorismentele stîncoase ajung pînă la 200 m altitudine.

Pasul Harg: gorganul în care se află craniul Ducelui Leto domină această trecătoare.

Pasul Vînturilor, înconjurat de pereţi înalţi de piatră, se deschide înspre satele din doline.

Plantaţiile din sud: nu apar pe această hartă. Sînt situate la aproximativ 40° latitudine sudică.

Prăpastia Veche: crevasă adîncă de 2240 m, în peretele Scutului de Piatră, lîngă Arrakeen. A dispărut în urma exploziei atomice ordonate de Paul-Muad'Dib.
